

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет транспорту, менеджменту і логістики
Кафедра логістики

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри логістики
Григорак М.Ю.
(підпис, П.І.Б)
«4» червня 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ

«БАКАЛАВР»

ТЕМА: «Управління лізинговими операціями на ринку логістичних послуг»

зі спеціальності 073 «Менеджмент»
(шифр і назва)
освітньо-професійна програма «Логістика»
(шифр і назва)
форма навчання денна

Виконавець: Долина Жанна Ігорівна
(прізвище, ім'я та по батькові) (підпис, дата)

Науковий керівник: Габрієлова Т.Ю
(прізвище та ініціали) (підпис, дата)

Нормоконтролер: Кабан Н.Д.
(прізвище та ініціали) (підпис, дата)

Київ 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет транспорту, менеджменту і логістики
Кафедра логістики

Освітнього ступеня бакалавр
Форма навчання денна
Спеціальність 073 «Менеджмент»
(шифр найменування)
Освітньо-професійна програма «Логістика»
(шифр найменування)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри логістики
Григорак М.Ю.
(підпис, П.І.Б)
« 17 » травня 2021 р.

ЗАВДАННЯ

НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Долини Жанни Ігорівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема дипломної роботи: «Управління лізинговими операціями на ринку логістичних послуг» затверджена наказом ректора від 28 квітня 2021 р. № 679/ст.
2. Термін виконання роботи: з 17.05.2021 р. по 06.06.2021 р. та з 14.06.2021 р. по 20.06.2021 р.
3. Дата подання роботи на випускню кафедру 04.06.2021 р.
4. Вихідні дані до проекту: загальна та статистична інформація компанії ТОВ «Залізний Пегас» , офіційний сайт компанії , іноземні джерела про дослідження лізингових компаній , фінансові звіти компанії .
5. Зміст пояснювальної записки: актуальність і особлива значущість проблеми формування економічних відносин у сфері розвитку лізингових операцій на світовому ринку логістичних послуг, відсутність концептуальних і системних розробок з її вирішення визначили вибір теми роботи, її мету і задачі, формування практичних рекомендацій по створенню та функціонуванню економічних відносин у сфері розвитку лізингових операцій
6. Перелік обов'язкового графічного матеріалу: таблиці, діаграми, графіки, схеми, що ілюструють теперішній стан проблеми та методи їх вирішення.

7. Календарний план – графік

№ п/п	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	2	3	4
1.	Вивчення та аналіз наукових статей, літературних джерел, нормативно-правової документації, підготовка першого варіанту вступу та теоретичного розділу	17.05.21-20.05.21	Виконано
2.	Збір статистичних даних, проведення хронометражу, виявлення слабких місць, підготовка першого варіанту аналітичного розділу	21.05.21-24.05.21	Виконано
3.	Розробка проектних пропозицій та їх організаційно-економічне обґрунтування, підготовка першого варіанту проектного розподілу та висновків	25.05.21-29.05.21	Виконано
4.	Редагування перших варіантів та підготовка остаточного варіанта дипломної роботи, перевірка у нормоконтролера	30.05.21-01.06.21	Виконано
5.	Узгодження роботи з науковим керівником, одержання відгуку наукового керівника, одержання внутрішньої та зовнішньої рецензій, довідки про успішність	02.06.21-03.06.21	Виконано
6.	Подання дипломної роботи на кафедру логістики	04.06.21	Виконано

Студент _____
(підпис)

Керівник дипломної роботи _____
(підпис)

8. Консультанти з окремих розділів роботи:

Розділ	Консультант (посада, П.І.Б.)	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	доц. Габрієлова Т.Ю.	17.05.21	17.05.21
Розділ 2	доц. Габрієлова Т.Ю.	21.05.21	21.05.21
Розділ 3	доц. Габрієлова Т.Ю.	25.05.21	25.05.21

9. Дата видачі завдання «17» травня 2021 р.

Керівник дипломної роботи: _____ Габрієлова Т.Ю.
(підпис керівника) (П.І.Б)

Завдання прийняв до виконання: _____ Долина Ж.І.
(підпис випускника) (П.І.Б)

РЕФЕРАТ

Загальний обсяг пояснювальної записки до дипломної роботи на тему «Управління лізинговими операціями на ринку логістичних послуг» складає 105 сторінок та містить 9 рисунків, 26 таблиць, 83 використаних джерела.

В роботі розглянуто сутність основного логістичного капіталу підприємства, визначено джерела його формування, узагальнено чинники макро- та макрорівня, що впливають на ефективність його використання.

Проаналізовано фінансово економічний стан підприємства сфери послуг ТОВ «Залізний пегас».

Визначено, що з економічного погляду лізинг схожий з кредитом, що надається під основні засоби.

Аналіз показав, що ТОВ «Залізний Пегас» це міжнародна транспортно-логістична компанія, яка надає послуги по здійсненню різноманітних перевезень вантажів та організаційному обслуговуванню міжнародних логістичних процесів.

ABSTRACT

The total volume of the explanatory note to the thesis on "Management of leasing operations in the market of logistics services" is 105 pages and contains 9 figures, 26 tables, 83 sources used.

The paper considers the essence of the main logistical capital of the enterprise, identifies the sources of its formation, summarizes the factors of micro- and macro-level, influencing the efficiency of its use.

The financial and economic condition of the enterprise in the field of services of LLC "Iron Pegasus" is analyzed.

It is determined that from the economic point of view leasing is similar to a loan provided under fixed assets.

The analysis showed that Zalizny Pegas LLC is an international transport and logistics company that provides services for various cargo transportation and organizational services for international logistics processes.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1. Економічна сутність та особливості лізингу, як провідної форми оновлення основних засобів підприємства.....	10
1.2. Функції, види та учасники лізингових операцій.....	20
1.3. Економічні відносини в сфері здійснення лізингових операцій на підприємстві сфери послуг.....	33
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ ЗДІЙСНЕННЯ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ СФЕРИ ПОСЛУГ ТОВ «ЗАЛІЗНИЙ ПЕГАС».....	41
2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства на ринку міжнародних транспортних перевезень.....	41
2.2. Характеристика фінансово-економічного стану підприємства.....	50
2.3. Сучасний стан організації лізингових операцій на підприємстві.....	62
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ ПОСЛУГ	74
3.1. Проблемні аспекти здійснення лізингових операцій на підприємствах сфери послуг	74
3.2. Обґрунтування фінансового механізму формування лізингових платежів на підприємстві сфери послуг.....	79
3.3. Оцінка економічної ефективності використання фінансового лізингу в діяльності підприємства	91
ВИСНОВКИ.....	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	98
ДОДАТКИ.....	106

ВСТУП

Актуальність теми. Трансформація економічних відносин в Україні супроводжується кардинальною зміною умов діяльності суб'єктів господарювання у сфері послуг. Про це свідчать як результати роботи окремих підприємств, так і всього національного господарства. Подолання фінансово-економічної кризи та прискорення темпів розвитку можливо на основі якісно нового рівня продуктивних сил і потребує відновлення виробничого апарату, заміни фізично зношених і морально застарілих основних засобів, впровадження прогресивних технологій. Вирішення цих проблем визначає необхідність залучення значних фінансових ресурсів у розвиток господарської діяльності. Проте низькі результати господарювання не дозволяють підприємствам сфери послуг формувати власні джерела і стримують залучення позикового капіталу. У цих умовах ведеться активний пошук нових організаційно-економічних форм залучення капіталу для здійснення відтворювальних процесів, у результаті чого перелік потенційно можливих джерел фінансування поповнюється новими складовими. Серед них, певною мірою, нова для України форма організації відтворювальних процесів – лізинг. Його поява в Україні обумовлена еволюцією економічних відносин учасників господарської діяльності та створенням передумов для адекватних кількісних і якісних змін продуктивних сил.

У всьому світі лізинг використовується для швидкого та ефективного оснащення підприємств новою технікою та технологіями. Для України його актуальність обумовлена необхідністю кардинального збільшення інвестицій в основні фонди підприємств, рівень фізичного і морального зносу яких становить більше ніж 50 %, і оновлення їх потребує значних витрат коштів.

Незважаючи на гостру потребу української економіки в розвитку лізингових відносин, в країні донині немає комплексної програми їх розвитку, відчувається дефіцит знань з питань лізингу як на рівні державних службовців,

так і серед безпосередніх учасників лізингових відносин.

Рівень розвитку лізингу в Україні в даний час недостатньо високий. Він оцінюється не більш ніж 10 % потенційних можливостей розвитку лізингу. Необхідність у розвитку цього виду фінансових послуг в країні надзвичайно висока. Лізинг – це напрямок, який може дозволити нам досить швидко та ефективно перебудувати технічну базу промислових підприємств.

У вітчизняній економічній літературі бракує матеріалів, присвячених аналізу сучасної світової практики інвестицій через механізм лізингу та етапам здійснення аналізу лізингових операцій українськими підприємствами сфери послуг в сучасних умовах ринку.

Актуальність і особлива значущість проблеми формування економічних відносин у сфері розвитку лізингових операцій на світовому ринку послуг, відсутність концептуальних і системних розробок з її вирішення визначили вибір теми роботи, її мету і задачі.

Мета і задачі дослідження. Метою дипломної роботи є розробка теоретично обґрунтованих положень і формування практичних рекомендацій по створенню та функціонуванню економічних відносин у сфері розвитку лізингових операцій на світовому ринку послуг.

Для досягнення мети в дипломній роботі поставлено та вирішено такі задачі:

- вивчити економічну сутність та особливості лізингу, як провідної форми оновлення основних засобів підприємства;
- дослідити функції, види та учасників лізингових операцій;
- вивчити економічні відносини в сфері здійснення лізингових операцій на підприємстві сфери послуг;
- надати загальну характеристику діяльності підприємства на ринку міжнародних транспортних перевезень;
- представити характеристику фінансово-економічного стану підприємства;

- оцінити сучасний стан організації лізингових операцій на підприємстві;
- вивчити проблемні аспекти здійснення лізингових операцій на підприємствах сфери послуг;
- здійснити обґрунтування фінансового механізму формування лізингових платежів на підприємстві сфери послуг;
- представити оцінку економічної ефективності використання фінансового лізингу в діяльності підприємства.

Об'єкт дослідження – процес розвитку лізингових операцій на світовому ринку послуг підприємства ТОВ «Залізний Пегас».

Предмет дослідження – основні принципи, методи та прикладні аспекти формування економічних відносин у сфері розвитку лізингових операцій на світовому ринку послуг підприємства ТОВ «Залізний Пегас».

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дипломної роботи є класичні положення економічної теорії, фундаментальні твори вітчизняних і зарубіжних вчених та практиків з питань управління лізинговими операціями. У процесі дослідження використовувалися методи системного підходу, аналізу і синтезу з метою уточнення економічної сутності лізингу, визначення структури, системи та механізму управління.

Практичне значення одержаних результатів. На базі теоретичних положень і цілісного системного підходу до формування економічних відносин у сфері розвитку лізингових операцій розроблено методичні рекомендації, що дозволяють обґрунтувати конкретне управлінське рішення по використанню суб'єктами господарювання лізингу, які забезпечують чітку регламентацію взаємовідносин суб'єктів лізингу і активізацію цього виду відносин.

Структура й обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків. Повний обсяг роботи 98 сторінок комп'ютерного тексту. Список використаних літературних джерел налічує 83 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність та особливості лізингу, як провідної форми оновлення основних засобів підприємства

Лізинг широко розповсюджений за кордоном і в даний час розвивається на Україні. За допомогою лізингу в усьому світі оновлюються основні засоби. В нашій країні дуже актуальною є проблема їх оновлення, особливо в галузі транспортних перевезень та деяких інших галузей, які потребують досить суттєвих капіталовкладень. Рівень розвитку лізингу в Україні в даний час недостатньо високий [5, с.42].

Термін «лізинг» походить від англійського дієслова «to lease», що означає орендувати або брати в оренду. Сутність лізингової угоди сформульована у відомому вислові Аристотеля (IV ст. до н.е.): «Багатство полягає у користуванні, а не у володінні власністю». Іншими словами, для того щоб отримати доход, власнику не обов'язково володіти майном, а достатньо лише мати право користування на нього і в результаті ефективного використання отримувати доход. На думку істориків, в економічних відносинах, орендні (лізингові) угоди були відомі ще в часи стародавньої держави Шумер (місто Ур) і датуються приблизно 2000-м роком до н.е. В ті часи в оренду здавали сільськогосподарських тварин та знаряддя праці, землю, водні джерела. Орендарями були місцеві фермери, орендодавцями – священики. Оренду землі та тварин використовували й інші давні цивілізації, такі як греки, єгиптяни та ін. Давні фінікійці здавали в оренду судна [1, с.24].

Англійський історик Т. Кларк знайшов кілька положень про лізинг в Законах Хамурапі, які були прийняті між 1775–1750 роками до н.е. (статті яких розглядали всі випадки оренди і норми орендної плати, умови застави майна та інше) та Інституції Юстиніана (483–565 роки), які стали одними з перших законодавчих актів, що регулювали відносини, близькі за своєю суттю до лізингових. Глибокі дослідження історії розвитку лізингових відносин ми зустрічаємо в працях вченого Є.В. Кабатової, а також у дослідника лізингових відносин В.Д. Газмана.

Свідченням розвитку лізингу в середні віки є лізингова угода між Вільгельмом Завойовником та нормандськими судновласниками на поставку суден. У XI ст. венеціанці здавали в оренду якорі торговцям та власникам суден. Але основними об'єктами лізингу в ці часи були коні та сільськогосподарські знаряддя. До цього етапу належить й один із перших законів про лізинг. Це був Закон Уельсу, який був прийнятий у 1284 році в Англії [1, с.35].

В XIX ст. лізинг розвивався як у європейських країнах, так і в Сполучених Штатах Америки. Особливу роль для розвитку лізингових відносин в Європі мав розвиток промисловості, зокрема вугільної та залізничного транспорту. Власники вугільних копалень брали в лізинг локомотиви, залізничні вагони. Лізингодавцями виступали невеликі підприємства, які купували ці вагони, а потім здавали їх в лізинг залізничним компаніям. Такі угоди отримали назву оренда-купівля. А вперше термін «лізинг» був застосований у 1877 році, коли телефонна компанія «Bell» прийняла рішення не продавати свої телефонні апарати, а здавати їх в оренду, тобто встановлювати устаткування у будинку або офісі клієнта тільки на основі орендної плати [13, с.90].

З розвитком промисловості на початку XIX ст. у Великобританії із збільшенням виробництва різних видів устаткування зросла кількість товарів, що надаються в лізинг. Особливу роль у збільшенні обсягів лізингових операцій відіграв розвиток залізничного транспорту та вугільної галузі.

Особливим моментом у розвитку лізингу, на наш погляд, став період другої світової війни. В перший період війни СРСР необхідна була військово-технічна, матеріальна та фінансова допомога. США та Великобританія зобов'язалися поставляти щомісячно 100 бомбардувальників, 300 винищувачів, 800 танків та іншу військову техніку. Спочатку оплата здійснювалася золотом, потім США надали СРСР безпроцентну позику на суму 1 млрд. американських доларів для їх фінансування. Ця операція відома в історії як ленд-ліз, тобто система передачі Сполученими Штатами в лізинг озброєння, боєприпасів та інших матеріальних ресурсів країнам антигітлерівської коаліції [19, с.312].

Однак, революція в орендних відносинах відбулася в Америці на початку 50-х років нашого століття. В оренду почали масово здаватися засоби виробництва: технологічне обладнання, машини, механізми, літаки та ін. Уряд США високо оцінив це явище, оперативно розробив і реалізував державну програму по його стимулюванню.

Як стверджує В. Хойєр, першим акціонерним товариством, для якого лізингові операції стали основним видом діяльності, є створена в 1952 році в Сан-Франциско відома американська компанія «United States Leasing Corporation», яку заснував Генрі Шонфельд. Спочатку він створив компанію для однієї конкретної лізингової угоди, але потім зрозумів, що лізинговий бізнес може стати дуже перспективним. Лізингові операції досить швидко перейшли кордони США і внаслідок з'явилося таке важливе для розвитку лізингового бізнесу поняття, як «міжнародний лізинг». Через кілька років компанія почала відкривати свої філії в інших країнах (передусім в Канаді та Англії в 1959 році) [22, с.98].

Комерційні банки США почали брати безпосередню участь в лізингових операціях на початку 60-х років. Розширенню лізингового бізнесу сприяло прийняте у 1971 році рішення Ради керівників Федеральною резервною системою, яке дозволило банкам засновувати дочірні фірми для здачі в оренду обладнання, а потім і нерухомості [28, с.13].

В нашій країні лізинг застосовувався і до 90-х років, згадаємо досить розвинену мережу прокатних пунктів. В кінці 50-х років на прокат давали й легкові автомобілі, але це продовжувалось досить недовго. Прокат за своєю суттю досить схожий з оперативним лізингом.

Лізинг з'явився в 50-х роках в США, а через 10 років – в країнах Західної Європи. В останні десятиріччя він набуває, особливо за кордоном, широкого розповсюдження. Менш як за 10 років інвестиції в устаткування через механізм лізингу зросли в світі в п'ять разів. В 2018 році світовий обсяг лізингових інвестицій в машини і устаткування оцінювався в 280 млрд. доларів США. З них на США припадало понад третини світових угод по лізингу в порівнянних цінах, на Японію – 17,1 %, на Великобританію та ФРН – майже 4 %. В той же час країни Західної Європи, що тривалий час скептично ставилися до лізингових операцій з кінця 70-х років починають інтенсивно нарощувати свою діяльність в цій області. Темпи приросту лізингових інвестицій в Італії, Швеції, Швейцарії перевищують зростання подібних інвестицій в таких країнах, як США і Японія [37, с.261].

В економічній літературі немає єдиної думки щодо визначення поняття «лізинг». Це пояснюється складністю економічних, організаційних та правових відносин, що виникають під час здійснення лізингових операцій. У світовій практиці поняття «лізинг» використовується для позначення різного роду угод, заснованих на оренді товарів тривалого користування. У Законі України «Про фінансовий лізинг» зазначено: «Лізинг – це підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця, або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів» [60].

Окремі наукові дефініції поняття «лізинг» представлено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 - Окремі наукові дефініції поняття «лізинг»

Джерело	Визначення
Абашина А.М. [1, с.154]	Лізинг - це комплекс майнових відносин, пов'язаних з передачею майна у тимчасове користування на основі його придбання та наступної здачі у довгострокову оренду
Гаврилук В.М. [9, с.10]	Лізинг - комплекс економіко-правових відносин, які виникають у зв'язку із реалізацією договору лізингу, в тому числі і в зв'язку з придбанням предмета лізингу.
Грищенко О. [15, с.62]	Лізинг являє собою вкладення коштів на поворотній основі в основний капітал.
Зубков С.О. [19, с.312]	Лізинг – вид підприємницької діяльності, спрямованої на інвестування тимчасово вільних засобів у майно.
Клименко І.В. [26, с.104]	Лізинг – це підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений термін лізингоотримувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоотримувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоотримувачем періодичних лізингових платежів.
Кузнецова А.Я. [30, с.50]	Лізинг - підприємницька діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений термін лізингоодержувачу майна.
Луців Б.Л. [38, с.56]	Лізинг - вид фінансових послуг, форма кредитування для придбання основних засобів підприємствами і інших товарів фізичними і юридичними особами.
Плаксіні О.А. [55, с.74]	Лізинг - це довготермінова оренда (від 6 місяців до кількох років) машин, обладнання, транспортних засобів, виробничих споруд тощо на умовах поворотності, терміновості й платності і на підставі відповідного договору між орендодавцем і орендарем, що передбачає можливість їх наступного викупу орендарем.

Проведений огляд поглядів на сутність лізингу доводить, що будь-яке визначення лізингу лише з однієї позиції є обмеженим і не може врахувати всіх форм прояву цього досить складного й багатогранного економічного явища, яке належить до підприємницької діяльності більш високого рівня ніж оренда та кредит. Тому виникає необхідність у розробці певного підходу, який зміг би максимально охопити усі боки прояву лізингу. На нашу думку, таким може стати підхід щодо розгляду лізингу, виходячи із розуміння форми та змісту

лізингових операцій по відношенню до кожного з учасників лізингового процесу, що дозволить поєднати існуючі трактування поняття лізингу.

З економічного погляду лізинг схожий з кредитом, що надається під основні засоби. В останньому випадку кредитоодержувач за рахунок періодичних грошових внесків погашає борг, при цьому комерційний банк з метою забезпечення повернення кредиту зберігає за собою право власності на об'єкт, що кредитується до повного погашення кредиту. Лізингоодержувач стає власником об'єкта лізингу лише після закінчення строку договору. Отже, у лізингу елементи оренди взаємозв'язані з елементами кредитних правовідносин, а грошовий та матеріальний потік злиті в єдиний взаємозв'язаний комплекс грошово-майнових відносин. Тому лізинг ще називають кредит-орендою. Але в той же час між лізингом та кредитом існують певні відмінності, які представлені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 - Особливості кредитного та лізингового механізмів [48, с.107]

Кредит	Лізинг
Фінансові кошти направляються на будь-яку підприємницьку діяльність	Фінансові кошти направляються на активізацію виробничої діяльності, в основному на її розвиток та модернізацію
Існують труднощі контролю за цільовим використанням коштів в процесі їх використання через відсутність дійових інструментів контролю	Гарантований контроль за цільовим використанням коштів, так як в лізингу віддається конкретно зазначене обладнання
Вимагається 100 % гарантія повернення кредиту та відсотків за користування	Розмір гарантій знижується на величину вартості обладнання, яке передане в лізинг, так як саме воно і є гарантією
Право користування і право володіння одночасно передаються на товар, але враховуючи те, що проплата даного товару відстрочена	Право користування майном відділяється від права володіння ним. Лізингодавець зберігає право володіння на об'єкт оренди, тоді як право користування переходить до лізингоотримувача
Придбане обладнання відображається на балансі підприємства, на нього нараховується амортизація	Обладнання не відображається на балансі підприємства, амортизація не нараховується

Отже, як бачимо з таблиці 1.1, лізинг є більш вигідним та дешевим способом отримання необхідного обладнання для підприємства, ніж кредит.

Поряд з терміном «лізинг» широко вживаються терміни «оренда», «прокат», якими позначаються однотипні за своєю юридичною природою договори, кожен з яких має певні особливості, обумовлені предметом найму. Так, предметом прокату можуть бути, як правило, речі, що використовуються для задоволення побутових невиробничих потреб приватних осіб, надаються у тимчасове користування громадянам на строк не більше кількох місяців з обов'язковим поверненням після закінчення терміну прокату [48, с.108].

Незважаючи на спільні риси, які властиві оренді та лізингу, між ними існують суттєві відмінності, які наведені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 - Порівняльна характеристика лізингових та орендних відносин [64, с.115]

Основні параметри	Орендні відносини	Лізингові відносини
Суб'єкти відносин	Орендодавець та орендар	Постачальник (як правило, виробник майна), лізингодавець та лізингоотримувач
Об'єкти відносин	Будь-яке майно, дозволене для обороту, в тому числі природні об'єкти	Майно, що використовується для підприємницької діяльності, в тому числі природні об'єкти
Правові відносини сторін	Майнові двосторонні правовідносини	Комерційні майнові, переважно тристоронні правовідносини
Відносини з продажу майна	Орендодавець – продавець, орендар – покупець	Лізингодавець та лізингоотримувач виступають солідарними покупцями майна у продавця (виробника)
Відповідальність за якість майна	За якість майна відповідає орендодавець	Лізингодавець не відповідає за якість майна, окрім випадків, коли він самостійно вибирає продавця (виробника)
Обов'язки наймодавця	Як у власника майна	Інвестування лізингової угоди
Повідомлення продавця про мету використання майна	Не проводиться	Лізингодавець зазначає мету передачі майна в лізинг конкретному лізингоотримувачу
Право власності на майно після відшкодування його вартості	Не передається, крім випадків, якщо це обумовлено договором у формі купівлі-продажу майна	Зазвичай передбачається опціон

Ризик випадкової втрати майна	Несе орендодавець	Несе лізингоотримувач
Страхування майна	Майно страхує орендодавець, якщо інше не передбачене договором	Майно страхує лізингоотримувач
Розірвання договору з вини користувача	Припинення орендних платежів, крім виплати штрафу	Не звільняє лізингоотримувача від повного погашення боргу за весь визначений у договорі термін
Попит і пропозиція на майно	Враховує розрахунок платежів за використання майна	Виходячи з ціни майна, розраховується відсоткова ставка, термін договору, залишкова вартість майна тощо

Отже, проаналізувавши таблицю 1.3, ми можемо дійти висновку, що поняття «лізинг» та «оренда» мають суттєві відмінності: кількість суб'єктів, які приймають участь у відносинах; їх відповідальність за стан майна, випадкову втрату; об'єкти, які можуть бути передані тощо [67, с.106].

Здійснюючи наукове дослідження з будь-якої теми, ми в обов'язковому порядку повинні звернутись до літературних джерел, які висвітлюють основні питання. Таким чином, провівши відбір джерел інформації для їх аналізу, згрупуємо отримані результати в таблиці. В першу чергу проведемо аналіз навчально-методичних посібників та підручників (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 - Висвітлення питання лізингових операцій в навчально-методичних посібниках та підручниках

Джерело	Характеристика
Василик О.Д. [7]	Розкрито сутність лізингу. Наведені суттєві відмінності між орендою та лізингом. Представлені об'єкти та суб'єкти лізингових відносин. Виділені різні ознаки класифікації видів лізингу. Приділена увага договору лізингу, його істотним умовам. Розглянутий економічний механізм організації лізингових операцій. Наведений склад і спосіб сплати лізингових платежів, переваги лізингу для різних його суб'єктів
Горбач Л.М., Каун О.Б. [12]	В даному підручнику широко розглянуті лізингові відносини. Висвітлені історичні аспекти виникнення та розвитку лізингу, суть та економічне значення лізингових операцій, наведена порівняльна характеристика кредитного та лізингового механізмів. Виділені основні функції, які виконує лізинг. Наведені суб'єкти та об'єкти лізингових відносин, а також достатня кількість класифікаційних ознак лізингових операцій

Кириленко О.П. [23]	Розглянуто сутність лізингу основних засобів, особливості лізингових операцій, які відрізняють їх від орендних, а також два найбільш розповсюджених вида лізингу: оперативний та фінансовий.
Клапків М.С. [25]	В даному підручнику ці зовнішній (міжнародний), фінансовий та оперативний. Виділені дві форми договору лізингу, які застосовуються в міжнародній практиці
Луців Б.Л. [38]	Всебічно розглянуто лізингові відносини: поняття лізингу, класифікація лізингових угод, правове регулювання лізингу в Україні. Наведені суб'єкти лізингових відносин, склад лізингових платежів. Приділена увага договору лізингу, його істотним умовам
Онишко С.В. [47]	Стисло розглянуті лізингові операції банків. Наведене визначення лізингу, об'єкту та суб'єкту лізингових операцій. Коротко розглянуто договір лізингу, класифікація, склад лізингових платежів. Наведений алгоритм вибору переваг в задачі «оренда-купівля»

В результаті проведення аналізу навчально-методичних посібників та підручників в таблиці 1.4 було визначено, що сучасні підручники містять достатню кількість інформації про лізинг. На підставі цих даних було проведено поглиблений аналіз висвітлення в літературних джерелах окремих питань, присвячених організації лізингових відносин. Найбільш широко та всебічно дана тема висвітлена Василюком О.Д., Горбачем Л.М., Кауном О.Б. та Луцивим Б.Л.

Так як, лізингові операції набувають все більшого розповсюдження і на Україні, тому, вважаємо за необхідне досліджувати їх більш глибоко. Тому проведемо аналіз періодичної літератури (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Висвітлення питання лізингових операцій в періодичній літературі

Джерело	Характеристика
Баєва О. І. [2]	Наведене визначення лізингової угоди, сформульоване Аристотелем в IV ст. до н.е. Розглянуто виникнення та розвиток лізингу з давніх часів до сьогодення у різних країнах
Грищенко І. М. [14]	Висвітлено питання необхідності лізингу як багатогранного і складного економічного явища. Наведено міжнародний досвід проведення лізингових операцій. Розглянуті способи визначення розмірів лізингових платежів, а також проблеми, пов'язані з віднесенням їх до валових витрат виробництва і обігу
Зубков С.О. [19]	Зазначені переваги впровадження лізингових форм фінансування розвитку малого підприємництва. Виділено проблеми та запропоновано шляхи вдосконалення державного регулювання лізингу як одного з напрямів державної політики підтримки малого підприємництва
Левченко О.А. [35]	Висвітлені питання розвитку лізингу в аграрному секторі економіки України. Розглянуті питання нарахування амортизації на предмет лізингу. Сформульовані пропозиції щодо удосконалення існуючої облікової, податкової політики та кредитування лізингової діяльності
Марцин В.С. [41]	Визначені причини слабого розвитку лізингу в Україні. Наведені переваги лізингу перед іншими операціями. Представлені окремі види лізингу – операційний та фінансовий
Михальчук Л.В. [43]	Розкрито економічну природу лізингу як особливого виду фінансових послуг. Наведена порівняльна характеристика лізингових та орендних відносин. Висвітлено закордонний досвід організації лізингових відносин. Проаналізовано проблеми ринку лізингових послуг в Україні
Ніколаєва С.П. [45]	Розглянуті особливості лізингового інвестиційного механізму, його окремі види (фінансовий та оперативний). Здійснено огляд ринку лізингових інвестицій західних країн, реалій ринку лізингу України та проблем, що стримують його розвиток
Онищук Я.В. [48]	Зазначено актуальність розвитку лізингу в нашій країні. Наведений ряд важливих переваг лізингу над кредитом. Визначені напрями удосконалення лізингового механізму в системі державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні
Сологубова Л. [68]	Розглянуто сутність лізингу, відмінність його від оренди, класифікація лізингових угод, функції, які виконує лізинг
Чухно А. [76]	Розглядається вплив ринкових факторів на окремі складові лізингового платежу та подаються методичні рекомендації щодо розрахунку його складових елементів. Також для зацікавлення лізингодавця запропоновано визначати йому винагороду з урахуванням первісної вартості лізингового майна

Можна зробити висновок, що в періодичній літературі широко розкриваються різні проблеми лізингових відносин: сутність лізингу, класифікація, види, функції, відмінності між лізингом та орендою, а також виникнення та розвиток лізингу, міжнародний досвід лізингових операцій, виділено проблеми та запропоновано шляхи вдосконалення державного регулювання лізингу тощо.

Детальний аналіз та узагальнення підходів багатьох науковців до визначення сутності лізингу дав можливість розвинути дане поняття і розглядати його як особливий вид підприємницької діяльності, що одночасно реалізується у формі кредитно-інвестиційних та торговельно-майнових відносин на засадах середньострокового фінансування, пов'язаних із передачею майна у тимчасове користування, які здійснюються на умовах платності між продавцем, лізингодавцем і лізингоодержувачем у визначений договором термін. Уточнене визначення дозволяє враховувати особливості лізингу одночасно як договору, підвиду підприємництва, специфічного типу економічних відносин, різновиду оренди та кредиту й інструмента середньострокового інвестиційного фінансування.

1.2 Функції, види та учасники лізингових операцій

Сутність лізингу, його економічне та організаційне значення можуть бути розкриті більш детально, якщо охарактеризувати функції, які виконує в економіці ця особлива форма діяльності [66, с.100]. Всі функції, які виконує лізинг, поділяються на внутрішні, які знаходять своє відображення на рівні підприємства, і зовнішні (народногосподарські), які проявляються на загальноекономічному рівні (рис. 1.1).

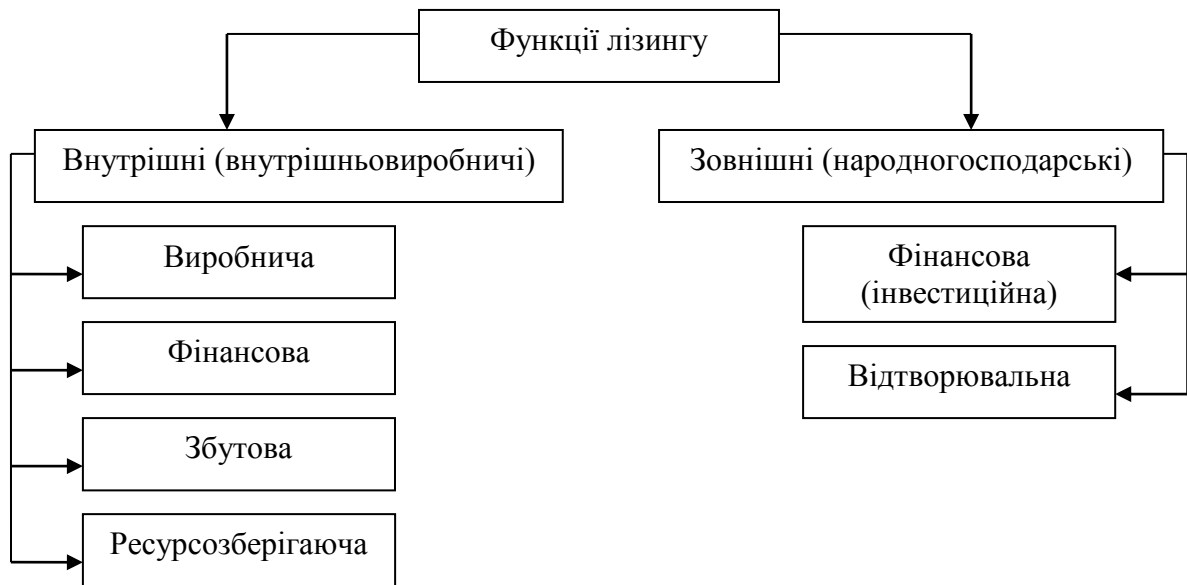

Рисунок 1.1. Функції лізингу [66, с.100]

Виробнича функція лізингу заключається в оперативному і гнучкому вирішенні лізингоотримувачем своїх виробничих задач шляхом тимчасового використання, а не купівлі дорогого і швидкозношуючого обладнання. Це ефективний спосіб матеріально-технічного переоснащення виробництва і доступ до новітньої техніки, НТП.

Фінансова функція виражена найбільш повно, так як лізинг є формою забезпечення вкладень в основні фонди, доповнюючи традиційні канали фінансування: власні кошти, довготермінові кредити, бюджетні та інші джерела.

Збутова функція визначає лізинг як спосіб збуту машин та устаткування, а також є інструментом активного маркетингу. Так, за допомогою лізингу в число споживачів залучаються підприємства, наприклад, які не мають фінансових можливостей придбати обладнання або особливості виробничого циклу потребують використання певного виду обладнання лише один раз тощо [66, с.101].

Ресурсозберігаюча функція визначає роль лізингу в раціональному розподілі ресурсів на підприємстві, що, в свою чергу, впливає на ефективність

виробництва. Так, наприклад, з точки зору лізингодавця він вирішує альтернативу – чи то застосовувати запропоноване в лізинг обладнання, техніку, власними силами лізингодавця, але при цьому не забезпечується необхідна ефективність з ряду причин, або здати його в лізинг користувачеві – лізингоодержувачу, який зможе експлуатувати його з більшою віддачею, і як результат, тільки у вигляді орендної плати принести власнику дохід більший, ніж той, який власник міг би отримати, використовуючи його самостійно.

Не менш важливими є народногосподарські функції лізингу. Розглядаючи їх, необхідно підкреслити, що фінансова функція серед зовнішніх функцій лізингу – це не повторення його внутрішньовиробничої функції. З точки зору впливу на загальноекономічний рівень, лізинг, як особлива форма інвестування, – робить цей процес привабливим для всіх учасників, стимулює інвестиційну діяльність не лише на мікрорівні.

Лізингова діяльність є по суті пільговою галуззю інвестиційної діяльності. Це відбувається тому, що держава, змінюючи розміри податків, термін амортизації, вводячи певні пільги, стимулює надходження приватних інвестицій у ті чи інші галузі виробництва, що, в свою чергу, сприяє поживленню інвестиційного процесу та швидкому розвитку цих галузей, а отже, підвищенню добробуту суспільства в цілому, стабілізації позицій національної валюти. Таким чином, на макрорівні фінансове заохочення лізингу слугує засобом стимулювання капітальних вкладень в основні засоби, що веде до збільшення продажу нової техніки, оновлення обладнання підприємствами, а отже, до зростання науково-технічного прогресу і підвищення продуктивності праці [66, с.101].

Відтворювальну функцію лізингу можна охарактеризувати з точки зору відтворення в загальноекономічному масштабі: в результаті застосування лізингу в загальній ланці взаємовідносин між учасниками лізингового бізнесу формуються нові взаємозв'язки стосовно до власності і забезпечується ефективне поєднання економічних інтересів різних сфер

народногосподарського обігу на окремих стадіях відтворення, всіх господарських суб'єктів, що беруть участь у загальному циклі виробництва, використання, відтворення даного товару (об'єкта лізингу) частково.

Чіткої класифікації видів лізингових угод немає. Її і не може бути, оскільки за різними критеріями класифікації одна й та сама угода може бути «зарахована» до різних категорій, а самі такі категорії взаємно перетинаються та «накладаються» одна на одну.

Формальними критеріями класифікації лізингових угод є суб'єктивний склад, об'єкти, терміни та різні умови операцій, сегменти й характер ринку та інше [45, с.256].

Зважаючи на викладене, наведемо таку класифікацію видів лізингу:

1) Залежно від типу майна, яке може бути об'єктом лізингу:

– лізинг обладнання, коли угоди укладаються з приводу засобів виробництва, що є технологічними виробами (машини, механізми та інші види обладнання);

– лізинг рухомого майна, зокрема лізинг обладнання промислового призначення, технологічних ліній, транспортних засобів, контейнерів, будівельної техніки, автомобілів, конторського обладнання та інших видів майна, що застосовується у виробничому циклі та може переміщуватися;

– лізинг нерухомого майна (споруди, будівлі, їхні структурні компоненти та інше майно, що має жорстку прив'язку щодо територіального розташування);

– лізинг «секондхенд» – майно, яке вже перебувало в експлуатації (лізинг машин і обладнання);

– великомасштабний лізинг (або біг-тікет-лізинг) – операція з оренди великих та коштовних об'єктів (заводи, судна, літаки).

2) Залежно від складу суб'єктів лізингу розрізняють:

– прямий (двосторонній) лізинг, за якого власник майна самостійно здає його в лізинг. Фактично має місце двостороння угода, за якою

лізингодавець безпосередньо, без третьої сторони, передає майно лізингоодержувачу.

– непрямий лізинг, коли передавання майна відбувається через посередників. У цьому випадку має місце класична тристороння угода або багатостороння угода з більшою кількістю учасників. При цьому можуть застосовуватися різні схеми із залученням банку. За однією з них банк надає лізинговій компанії кредит на придбання об'єкта лізингу під його заставу, а лізингова компанія, здавши майно в лізинг, погашає банку кредит і сплачує проценти за користування ним за рахунок отримуваних від лізингоодержувача лізингових платежів. За другою схемою банк сам купує майно (стає його власником), за допомогою лізингової компанії здає його в лізинг і отримує лізингові платежі. Роль лізингової компанії зводиться до обслуговування цієї операції;

– зворотний лізинг (або ліз-бек), що передбачає покупку лізингодавцем майна у власника і передавання цього майна йому у лізинг. У цьому разі лізингодавець практично надає кредит під заставу майна, що перебуває у розпорядженні продавця-лізингоодержувача.

3) Відповідно до характеру визначення моменту, в який відбувається перехід власності на майно:

- умовний лізинг – фактично є формою продажу майна на виплат;
- терміновий лізинг, за якого об'єкт угоди переходить у власність користувача тільки після певного терміну та сплати його вартості;
- безстроковий лізинг, за якого лізингоотримувач самостійно вирішує, коли викупувати об'єкт лізингу, причому можлива ситуація, за якої з кожною проплатою лізингових платежів юридичне право отримати об'єкт у власність зростає.

4) Відповідно до сектора ринку, де здійснюється лізинг, розрізняють:

- внутрішній (національний) лізинг, коли всі суб'єкти угоди перебувають під юрисдикцією однієї країни;

– зовнішній (міжнародний) лізинг, коли суб'єкти лізингу перебувають під юрисдикцією різних держав, або якщо майно чи платежі перетинають державні кордони. Зовнішній лізинг, у свою чергу, поділяють на:

- експортний лізинг – зарубіжною країною є лізингоодержувач;
- імпортом лізинг – зарубіжною країною є лізингодавець
- транзитний лізинг – постачальник перебуває у країні А, лізингова компанія – у країні Б, а лізингоодержувач – у країні В;
- спеціальний лізинг, пов'язаний із здійсненням великого промислового будівництва.

5) За характером лізингових платежів виокремлюють:

- лізинг з грошовими платежами, коли всі платежі здійснюються в грошовій формі;
- лізинг з компенсаційними платежами, коли платежі здійснюються у вигляді поставки товарів, вироблених на лізинговому обладнанні, або у вигляді надання зустрічних послуг;
- лізинг зі змішаними платежами, коли поєднуються перелічені вище дві форми платежів.

б) За цільовим призначенням лізинг може бути:

- дійсний, якщо лізингодавець має право на податкові та амортизаційні пільги, а лізингоодержувач може зменшувати на суму лізингових платежів доходи, які оподатковуються податком;
- фіктивний лізинг, якщо угода має за мету виключно одержання високого прибутку за рахунок отримання необґрунтованих податкових і амортизаційних пільг.

7) Відповідно від умов амортизації майна розрізняють:

- лізинг з повною амортизацією, а відтак і з повною виплатою вартості об'єкта лізингу;
- лізинг з неповною амортизацією, а отже, з неповною, частковою виплатою вартості об'єкта лізингу.

8) Залежно від кількості операцій лізинг може бути:

- строковий (одноразовий, на один строк);
- поновлювальний (револьверний), коли після закінчення строку договору він поновлюється за домовленістю сторін на новий строк.

9) Залежно від набору послуг з обслуговування майна, що передається в лізинг, розрізняють:

- чистий лізинг, коли зобов'язання з обслуговування майна бере на себе лізингоодержувач;
- лізинг з частковим набором послуг, коли на лізингодавця покладаються лише окремі обов'язки з обслуговування майна;
- лізинг з повним набором послуг (повний або «мокрый» лізинг), коли повне обслуговування майна покладене на лізингодавця. У цьому разі можуть пропонуватися не лише технічні послуги, а й послуги з підготовки кадрів, консультаційні послуги тощо.

10) За способом фінансування об'єкта лізингу виокремлюють такі його види:

- лізинг за рахунок власних коштів передбачає використання власного капіталу для фінансування придбання об'єкта лізингу, який будуть здавати в лізинг;
- лізинг за рахунок залучених коштів означає, що лізингодавець для фінансування придбання об'єкта лізингу одержує кредити від одного або кількох кредиторів;
- роздільний, або пайовий, лізинг передбачає укладення за участі суб'єктів лізингу багатостороннього договору та залучення одного або кількох кредиторів, які беруть участь у здійсненні лізингу, інвестуючи свої кошти. При цьому сума інвестованих кредиторами коштів не може перевищувати 80 % вартості набутого для лізингу майна. Решта суми виплачується у міру отримання лізингових платежів протягом усього строку лізингу. В цьому випадку лізингодавець несе відповідальність перед постачальником за повне і

своєчасне погашення раніше не оплаченої ним частини вартості об'єкта лізингу.

11) Залежно від тривалості дії лізингової угоди:

- короткостроковий – до одного року;
- середньостроковий – від одного до трьох років;
- довгостроковий – більше трьох років.

12) За рівнем окупності об'єкта лізингу розрізняють:

– оперативний лізинг передбачає передачу лізингоодержувачу права користування об'єктом лізингу, який належить лізингодавцю, на строк, що не перевищує строку його повної амортизації, з обов'язковим поверненням об'єкта лізингу його власнику після закінчення строку дії лізингового договору. Закон України «Про лізинг» передбачає, що сума відшкодування вартості об'єкта лізингу в складі лізингових платежів за період дії договору оперативного лізингу не може перевищувати 10 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору. Ризик випадкового знищення чи пошкодження об'єкта оперативного лізингу несе лізингодавець; усі витрати на утримання об'єкта лізингу, крім витрат, пов'язаних з його експлуатацією та поновленням використаних матеріалів, несе лізингодавець; об'єкт оперативного лізингу обліковується на балансі лізингодавця; розмір лізингових платежів, як правило, вищий, ніж при фінансовому, що пов'язано з видами ризиків, які має враховувати лізингодавець; після закінчення строку договору об'єкт лізингу підлягає поверненню лізингодавцю і може бути повторно переданий у користування іншому лізингоодержувачу;

– фінансовий лізинг передбачає протягом дії договору лізингу виплату лізингоодержувачем платежів, які покривають повну або більшу частку вартості амортизації об'єкта лізингу, додаткові витрати і прибуток лізингодавця. Законом України «Про лізинг» передбачено, що сума відшкодування вартості об'єкта лізингу в складі лізингових платежів за період дії договору фінансового лізингу має дорівнювати не менше 60 % вартості

об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору. При даному виді лізингу вибір об'єкта лізингу та постачальника здійснює лізингоодержувач, який має виключне право використовувати об'єкт лізингу протягом всього договірної строку; термін такого лізингу охоплює строк фізичного зносу об'єкта лізингу повністю або більшу його частину; всі витрати на утримання об'єкта лізингу, пов'язані з його страхуванням, експлуатацією, технічним обслуговуванням та ремонтом, ризик випадкового знищення або пошкодження об'єкта несе лізингоодержувач; наявні права придбати об'єкт лізингу після закінчення строку договору; майно, передане за договором фінансового лізингу, обліковується на балансі лізингоодержувача; після закінчення строку договору фінансового лізингу об'єкт лізингу переходить у власність лізингоодержувача або викупується ним за залишковою вартістю. Лізингоодержувач може також скласти новий договір на коротший строк і на пільгових умовах або повернути об'єкт лізингу лізингодавцю.

Отже, існують різні класифікаційні ознаки видів лізингу: за суб'єктивним складом, за об'єктом лізингу, залежно від тривалості дії лізингової угоди, за національною належністю учасників угоди тощо. Але найбільш поширеною класифікацією є поділ лізингу за рівнем окупності майна на операційний та фінансовий [46].

В узагальненому вигляді авторська класифікація лізингових операцій знайшла своє відображення на рис. 1.2.

Об'єктом лізингу може бути будь-яке рухоме та нерухоме майно, що належить до основних фондів, у тому числі машини, устаткування, транспортні засоби, обчислювальна та інша техніка, системи телекомунікацій тощо, щодо якого немає обмежень про передавання його в лізинг [3, с.143].

Згідно з Законом України «Про фінансовий лізинг», не можуть бути об'єктами лізингу земельні ділянки та інші природні об'єкти (мисливські угіддя, ліси, водоймища тощо), єдині майнові комплекси підприємств та їх відокремлені структурні підрозділи (філії, цехи, дільниці) [60].

Суб'єктами лізингу є сторони, які мають безпосереднє відношення до об'єкта лізингу. При цьому їх можна умовно поділити на прямих і непрямих учасників [3, с.143].

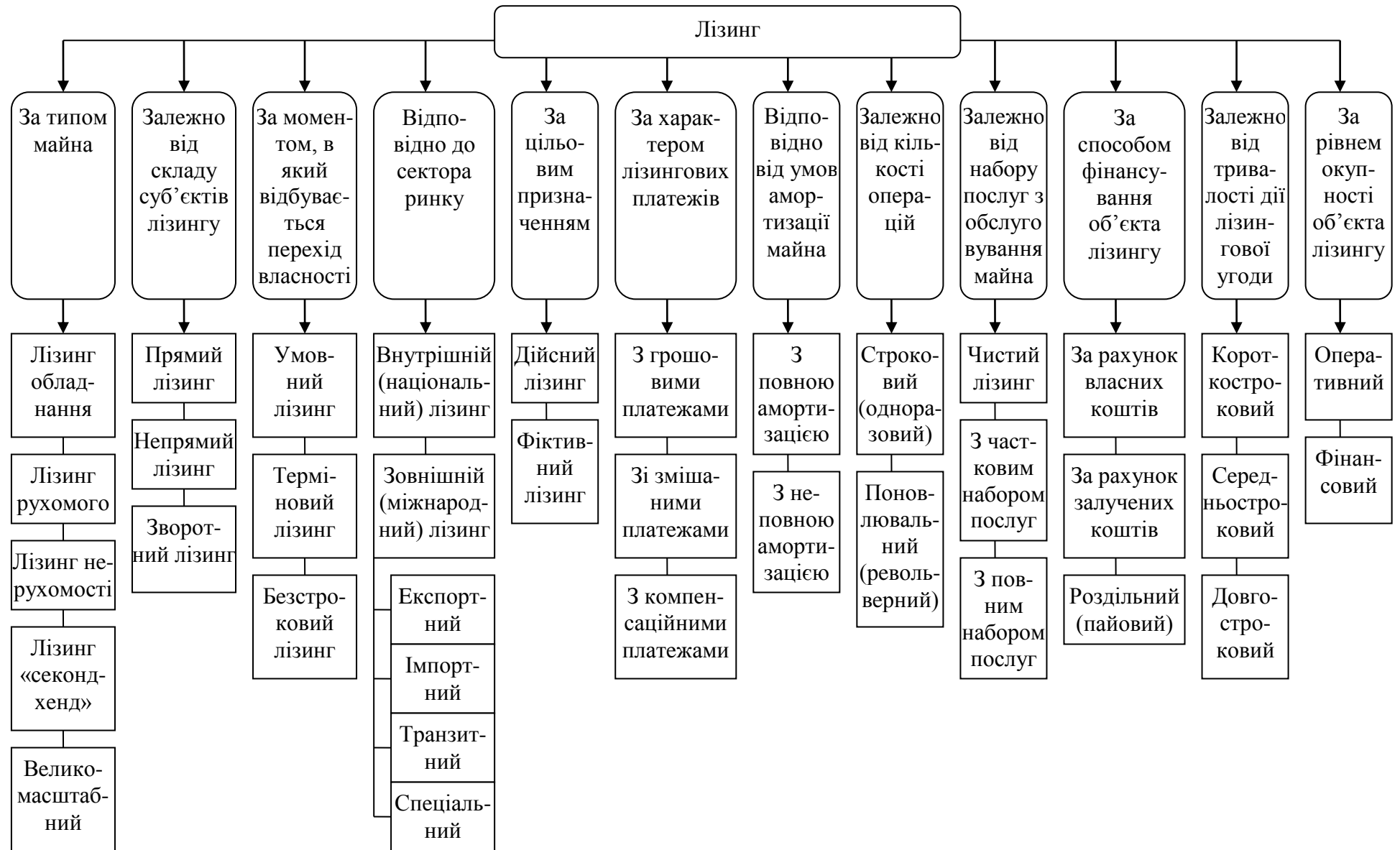

Рисунок 1.2. Авторське відображення класифікації лізингових операцій [21, 25, 73, 78]

Безпосередніми учасниками лізингової угоди можуть бути [20, с.184]:

– лізингодавець, тобто суб'єкт підприємницької діяльності, у тому числі банківська або небанківська фінансова установа, який передає в користування об'єкти лізингу;

– лізингоодержувач, тобто суб'єкт підприємницької діяльності, котрий одержує в користування об'єкти лізингу за договором лізингу;

– продавець лізингового майна (постачальник) – суб'єкт підприємницької діяльності, що виготовляє майно та/або продає власне майно, яке є об'єктом лізингу.

Виробником або продавцем об'єктів лізингу в Україні може виступати будь-яка юридична особа, яка здійснює свою діяльність на законних підставах і є резидентом України або є іноземною фірмою, діяльність якої не суперечить вимогам міжнародних і національних норм, що зафіксовані у положеннях ГАТТ, та організована на підставі Оттавської Конвенції з міжнародного фінансового лізингу.

Непрямими активними учасниками лізингової угоди можуть бути [11]:

– страхові компанії – забезпечують захист майнових і фінансових інтересів лізингодавців та лізингоотримувачів, виробників;

– інвестиційні компанії та інвестиційні фонди – акумулюють грошові кошти з метою інвестування їх у перспективні лізингові проекти;

– консалтингові фірми – допомагають лізингоотримувачу отримувати якісні консультаційні послуги, тобто бути обізнаним у сфері лізингового бізнесу.

Залежно від економічних умов кількість учасників операцій може змінюватися. У ряді випадків у лізинговому бізнесі можуть брати участь інші суб'єкти, які безпосередньо не займаються наданням лізингового майна, а виконують роль посередників між постачальником, лізингоотримувачем та лізингодавцем. Їх перелік наведено в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6-Професійні підприємці – посередники лізингових угод [35, с.106]

№ з/п	Суб'єкт	Характеристика, права і обов'язки
1	Дистриб'ютор (оптовик)	Діє цілковито від свого імені на основі незалежних відносин як з виробниками, так і з покупцями лізингового майна. Встановлює ціни, вивчає ринок, надає сервісні послуги
2	Ділер	Дрібний незалежний підприємець, який за свій рахунок купує необхідне устаткування та продає споживачам, може приймати участь в рекламі та сервісному обслуговуванні техніки
3	Брокер	Діє за дорученням та за рахунок клієнтів. Зводить зацікавлені сторони, проте ризик на себе не бере
4	Комісіонер	Укладає угоди від свого імені, але за рахунок комітента (клієнта). Відповідає за збитки, якщо перевищує свої повноваження
5	Маклер	Підбирає та зводить зацікавлені сторони для угоди, проте сам в ній участі не приймає. Без офіційного схвалення сторін не може укладати угоди
6	Консигнатор	Отримує у виробників устаткування (майно) на умовах комісії та організує збут за цінами, не нижчими за встановлені продавцем. Право власності на майно залишається за постачальником
7	Довірений (представник)	Укладає угоди від імені і за дорученням своєї фірми. Діє в межах, встановлених в договорі-дорученні повноважень
8	Агент виробника (споживача)	Діє за рахунок і від імені клієнта на певній території. Повноваження має не на одну певну угоду, а на узгоджений строк
9	Комівояжер	Не тільки продає, а й доставляє об'єкт лізингу споживачу
10	Посилторговець	Роз'їздний представник фірми. Реалізовує лізингове майно шляхом розсилання каталогів потенційним покупцям-орендарям
11	Консультант	Проводить дослідження в ділових колах з оплатою в відсотках від угод. Не бере участі в доходах і не дає гарантії замовнику

Отже, коли мають місце великі угоди, то кількість учасників може збільшуватися за рахунок підключення брокерських фірм, комісіонерів, маклерів та інших суб'єктів, коротка характеристика яких наведена в таблиці 1.5. Склад учасників угоди скорочується, якщо між постачальником та лізингодавцем виступає одна й та сама особа: у таких випадках питаннями лізингу займаються дочірні лізингові компанії, які створюються виробниками обладнання [35, с.107].

Таким чином, чіткої класифікації видів лізингу немає, тому в роботі було виділено та згруповано всі основні ознаки, які наведені в різних літературних джерелах. Також представлені всі суб'єкти, які можуть приймати участь в

лізингових відносинах: лізингодавець, лізингоодержувач, продавець (постачальник) лізингового майна, а також страхові компанії, інвестиційні компанії та інвестиційні фонди, консалтингові фірми. У ряді випадків у лізинговому бізнесі можуть брати участь інші суб'єкти, які безпосередньо не займаються наданням лізингового майна, а виконують роль посередників (ділери, брокери, консультанти тощо).

1.3. Економічні відносини в сфері здійснення лізингових операцій на підприємстві сфери послуг

Організація і техніка реалізації умов лізингового договору визначаються складністю економічних, організаційних та правових відносин, що виникають при здійсненні лізингу на підприємствах сфери послуг. Необхідно враховувати особливості чинного законодавства країни, зокрема з питань регулювання оподаткування. Організаційно-економічний механізм лізингової діяльності – це сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених елементів економічного та організаційного характеру, спрямованого на розвиток лізингу. Особливо важливим елементом організаційного механізму є взаємовідносини між двома основними учасниками: лізингодавцем і лізингоодержувачем. Схема організації багатосторонньої лізингової угоди на підприємствах сфери послуг має такий вигляд (рис. 1.3).

Лізинговим операціям притаманні різні види ризику. Тому до виконання лізингових операцій лізингодавець повинен здійснити підготовчу роботу. Значна увага приділяється вивченню стану економіки країни, зокрема тих її галузей, в яких може реалізовуватися лізинг [7, с.55].

Особлива увага приділяється вивченню лізингового ринку, його основних тенденцій, з'ясуванню попиту та пропозиції на певні види майна тощо. Отже,

основною метою попередньої організаційної роботи є пошук лізингодавцем потенційних лізингоодержувачів. Водночас ініціатива в укладенні лізингового договору належить, як правило, лізингоодержувачу.

Рисунок 1.3. Організація лізингового процесу на підприємстві сфери послуг [20, с.185]

Він знає, яке майно йому потрібне і хто його виробляє. Зауважимо, що лізингоодержувач може звернутися до лізингодавця з проханням підібрати постачальника майна, причому прийняття остаточного рішення залишається за лізингоодержувачем [5, с.42].

Майбутній лізингоодержувач складає заявку, в якій зазначається об'єкт лізингу, його технічні характеристики, назва постачальника (виробника), строк лізингу та його вид, дані про господарсько-фінансовий стан лізингоодержувача тощо, та надає її лізингодавцю (1). Після одержання заявки та інших необхідних документів, лізингодавець перевіряє їх та всебічно аналізує лізинговий проект, одночасно з'ясовуючи кредитоспроможність потенційного лізингоодержувача (2). Прийнявши позитивне рішення про участь у лізинговому договорі, а також про кредитоспроможність потенційного лізингоодержувача, лізингодавець сповіщає про це останнього та направляє постачальникові замовлення-наряд та інші документи, що визначають умови виконання лізингової угоди (3). Між

лізингодавцем і лізингоодержувачем укладається договір лізингу (4). При використанні кредиту як джерела фінансування лізингової угоди лізингодавець одержує у банку кредит (5). Між постачальником і лізингодавцем укладається договір купівлі-продажу об'єкта лізингу, яким, зокрема, регулюються їхні заємовідносини в процесі виготовлення, доставлення й оплати об'єкта лізингу (6). Постачальник відвантажує об'єкт лізингу лізингоодержувачу, який бере на себе обов'язки щодо його прийняття. Постачальник, як правило, здійснює монтаж і введення в експлуатацію об'єкта лізингу (7). Після закінчення роботи складається акт прийняття в експлуатацію об'єкта лізингу, який підписується всіма сторонами лізингової угоди (8). Підписання акта дає право постачальнику на одержання грошових коштів від лізингодавця (9). Лізингова угода підлягає страхуванню за домовленістю сторін договору лізингу відповідно до чинного законодавства (10). Право лізингоодержувача на ремонт і технічне обслуговування об'єкта лізингу визначається договором лізингу або окремим договором, укладеним з продавцем (11). Лізингоодержувач за користування об'єктом лізингу вносить періодичні лізингові платежі (12). Після закінчення строку дії договору відбувається повернення об'єкта лізингу лізингодавцю, якщо інше не передбачено договором лізингу (13). Періодично лізингодавець здійснює погашення кредиту та виплату процентів банку (14) [5, с.143].

Строки договору лізингу визначаються за домовленістю сторін.

Відносини між суб'єктами лізингу у сфері послуг регулюються договором, який укладається у письмовій формі або як багатостороння угода за участі лізингодавця, лізингоодержувача та продавця майна, або як двостороння угода між лізингодавцем і лізингоодержувачем. Згідно із Законом України «Про фінансовий лізинг» істотними умовами договору лізингу є [60]:

- найменування сторін;
- об'єкт лізингу (склад і вартість майна), умови та строки його поставки;
- строк, на який укладається договір лізингу;
- розмір, склад та графік сплати лізингових платежів, умови їх перегляду;

- умови переоцінки вартості об'єкта лізингу згідно з законодавством;
- умови повернення об'єкта лізингу в разі банкрутства лізингоодержувача;
- умови страхування об'єкта лізингу;
- умови експлуатації та технічного обслуговування, модернізації об'єкта лізингу та надання інформації щодо його технічного стану;
- умови реєстрації об'єкта лізингу. Реєстрації підлягають договори лізингу у разі, коли об'єктом лізингу є державне майно або коли договір пайового лізингу передбачає залучення державних коштів чи для забезпечення виконання договору лізингу надаються державні гарантії. Реєстрацію договору лізингу проводять міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, в управлінні яких перебуває державне майно, що є об'єктом лізингу, або які є розпорядниками державних коштів, що залучаються за договором пайового лізингу, чи надають державні гарантії для забезпечення виконання договору лізингу;
- права та обов'язки лізингодавця;
- права та обов'язки лізингоодержувача;
- умови повернення об'єкта лізингу чи його викупу після закінчення дії договору;
- умови дострокового розірвання договору лізингу;
- умови надання відомостей про фінансовий стан лізингоодержувача;
- відповідальність сторін;
- дата і місце укладення договору;
- інші, за згодою сторін, умови [60].

Об'єкт лізингу протягом усього строку дії договору лізингу є власністю, лізингодавця, тобто лізингове обладнання виступає заставним забезпеченням угоди.

Плата за користування об'єктом лізингу вноситься лізингоодержувачем у вигляді лізингових платежів, які включають [36, с.89]:

- суму, що відшкодовує повну вартість лізингового майна;

- суму, що сплачується лізингодавцю як відсоток за наданий кредит для придбання майна за договором лізингу;
- комісійну винагороду лізингодавцю;
- суму страхових платежів за договором страхування об'єкта лізингу;
- інші витрати лізингодавця, передбачені договором лізингу.

Отже, враховуючи всі платежі користувача, формула лізингового платежу матиме такий вигляд [30, с.50]:

$$L_i = A_i + Pk_i + Pl_i + Vc_i + Vd_i, \quad (1.1)$$

де L_i – лізингова плата за i -тий рік угоди, грн.;

A_i – амортизаційні відрахування за i -тий рік угоди, грн.;

Pk_i – плата за користування кредитними ресурсами за i -тий рік угоди, грн.;

Pl_i – винагорода лізингодавцю за i -тий рік угоди, грн.;

Vc_i – страхові платежі за i -тий рік угоди, грн.;

Vd_i – додаткові витрати лізингової компанії та інших суб'єктів за i -тий рік, грн.;

Користувач повинен застрахувати одержане майно на повну суму лізингової угоди. У разі, якщо страхувальником майна, що надається в лізинг, виступає банк (лізингодавець), то лізингоодержувач повинен компенсувати всі витрати лізингодавця по страхуванню майна. За практикою лізингу страхування об'єкта здійснюється опосередковано, після того, коли лізинговий договір уже укладено. Договірним сторонам доцільно залучати страховика до i на час укладання угоди з метою професійного здійснення експертизи укладеного договору.

Ризики, на випадок яких страхується лізинг обладнання розподіляються на три групи [57, с.590]:

- майнові ризики (на випадок пожежі, вибуху, стихійних явищ, аварій, протиправних дій третіх осіб, а також технологічні ризики та ризики пов'язані з

транспортуванням об'єкта лізингу до споживача, пусконаладжувальні роботи);

- фінансові ризики (страхове покриття лізингових платежів);
- цивільна відповідальність перед третіми особами.

Величина періоду, за який вноситься лізинговий платіж, установлюється договором і може бути як рівномірною, так і нерівномірною. Враховуючи фінансовий стан і платіжні можливості лізингоодержувача, лізингові платежі можуть здійснюватися: рівними частками; збільшуваними розмірами; зменшуваними розмірами.

Залежно від методів нарахування лізингових платежів розрізняють:

- платежі з фіксованою загальною сумою;
- платежі з авансом (депозитом);
- платежі з відстрочкою;
- невизначені платежі, розрахунок яких базується на певній основі,

визначеній у договорі лізингу.

Кожен із суб'єктів лізингу має у ньому свої переваги [65, с.206].

Якщо лізингодавцем виступає банк, він має такі вигоди:

- розширюється коло банківських операцій, зростає число клієнтів, підвищується імідж банку;
- знижується ризик втрат від неплатоспроможності лізингоодержувача, оскільки банк залишається власником майна, переданого в лізинг;
- зростають доходи банку, оскільки розмір лізингових платежів вищий, ніж процентна ставка за кредит;
- здійснюється прискорена амортизація об'єкта лізингу.

Для продавця майна лізинг, зокрема, дає можливість [65, с.207]:

- розширити номенклатуру товарів, які він постачає на ринок;
- забезпечити продаж майна, реалізація якого на інших умовах недоцільна або взагалі неможлива;
- створити і розширити коло своїх контрагентів;

– прискорити обертання оборотного капіталу та поліпшити його використання;

– зменшити потребу в залучених коштах, у тому числі в банківському кредиті, а відповідно і собівартість продукції.

З погляду лізингоодержувача переваги лізингу такі [46]:

– лізинг припускає 100 % фінансування придбання основних фондів на відміну від банківського кредитування, де грошовими ресурсами забезпечується тільки частина їхньої вартості;

– він дає можливість використовувати нове обладнання та інше майно, що може бути об'єктом лізингу, без значних одноразових витрат власного капіталу;

– зменшується ризик морального старіння об'єкта лізингу, тому що лізингоодержувач бере його не у власність, а в лізинг;

– підприємству простіше отримати майно в лізинг, ніж кредит на його придбання, тому що об'єкт лізингу є заставою і право власності на нього належить лізингодавцю;

– лізинг створює лізингоодержувачу більше можливостей для маневрування під час виплати лізингових платежів, оскільки останні здійснюються, як правило, після отримання виторгу від реалізації продукції, виробленої на взятому в лізинг обладнанні;

– лізингові платежі входять до складу валових витрат, що зменшує оподатковуваний прибуток лізингоодержувача;

– лізингове майно не зараховується на баланс підприємства, що підвищує його ліквідність;

– надається право придбання лізингоодержувачем майна за залишковою вартістю після закінчення строку договору;

– лізингоодержувач, укладаючи договір лізингу, може розраховувати на отримання від лізингодавця додаткових послуг, зокрема інформаційних, консультативних та юридичних [46].

Отже, особливо важливим елементом організаційного механізму є взаємовідносини між двома основними учасниками: лізингодавцем і лізингоодержувачем. Відносини між даними суб'єктами лізингу регулюються договором, який укладається у письмовій формі. Після його підписання, користувач повинен застрахувати одержане майно на повну суму лізингової угоди. Плата за користування об'єктом лізингу вноситься лізингоодержувачем у вигляді лізингових платежів.

Аналіз особливостей розвитку лізингу на підприємствах сфери послуг в країнах з розвиненими ринковими відносинами свідчить про те, що лізингова діяльність у цих країнах пільгується та стимулюється державою шляхом надання суб'єктам лізингових угод податкових і амортизаційних пільг, преференційної митної політики, за допомогою бюджетного фінансування лізингових операцій у пріоритетних галузях економіки, шляхом надання пільгових кредитів суб'єктам лізингу. Світовий досвід лізингової інтеграції необхідно врахувати з метою ефективного впливу на процес лізингового нагромадження в Україні [33, с.88].

Розвиток лізингових відносин в Україні може стати одним із потужних важелів ефективних перетворень на макрорівні, структурного оздоровлення економіки, включення інвестиційного процесу та інноваційного механізму технологічного оновлення автотранспортних підприємств, а також допоможе становленню вторинного ринку обладнання, збільшенню експортних можливостей суб'єктів підприємницької діяльності, імпорту високотехнологічного обладнання.

Як свідчить практика інших країн, створення умов для широкого використання інвестиційного механізму лізингу веде до стрімкого збільшення інвестицій в оновлення основних засобів підприємств сфери послуг, унаслідок чого зростає її соціальний та економічний добробут.

РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ ЗДІЙСНЕННЯ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ СФЕРИ ПОСЛУГ ТОВ «ЗАЛІЗНИЙ ПЕГАС»

2.1 Загальна характеристика діяльності підприємства на ринку міжнародних транспортних перевезень

ТОВ «Залізний Пегас» - це міжнародна транспортно-логістична компанія, яка надає послуги по здійсненню різноманітних перевезень вантажів та організаційному обслуговуванню міжнародних логістичних процесів. Компанія співпрацює з водіями, власниками вантажних транспортних засобів та компаній сфери логістики на території всієї країни. ТОВ «Залізний Пегас» надає також диспетчерські послуги.

Компанія ТОВ «Залізний Пегас» була створена у 2007 році з метою діяльності в сфері міжнародних транспортних перевезень виключно продукції каменеобробної галузі (гранітних блоків, виробів з природного каменю тощо). Згодом господарська діяльність підприємства значно розширилась і починаючи з 2012 року, підприємство почало надавати комплекс транспортно-логістичних послуг на ринку міжнародних автотранспортних перевезень України.

Транспортно-логістична компанія ТОВ «Залізний Пегас» надає послуги з перевезень вантажів транспортом по території України та за кордон. У складі автопарку фірми є більше 60 автомобілів з вантажопідйомністю від 3 до 24 тон, і кількість автотранспорту збільшується з кожним роком. Також, ТОВ «Залізний Пегас» працює на ринку митно-брокерських послуг, починаючи з 2013 року і на підставі Дозволу Державної фіскальної служби АЕ № 294001 уповноважене на посередницьку діяльність митного брокера з обслуговування зовнішньоекономічних операцій при імпорті, експорті та транзиті товарів у пунктах пропуску через державний кордон та на митній території України.

ТОВ «Залізний Пегас» створено з метою отримання прибутку в процесі діяльності по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг, а також при здійсненні іншої, не забороненої чинним законодавством України діяльності, в тому числі зовнішньоекономічної.

Місце підприємства ТОВ «Залізний Пегас» в економічній системі регіону представлено на рис. 2.1.

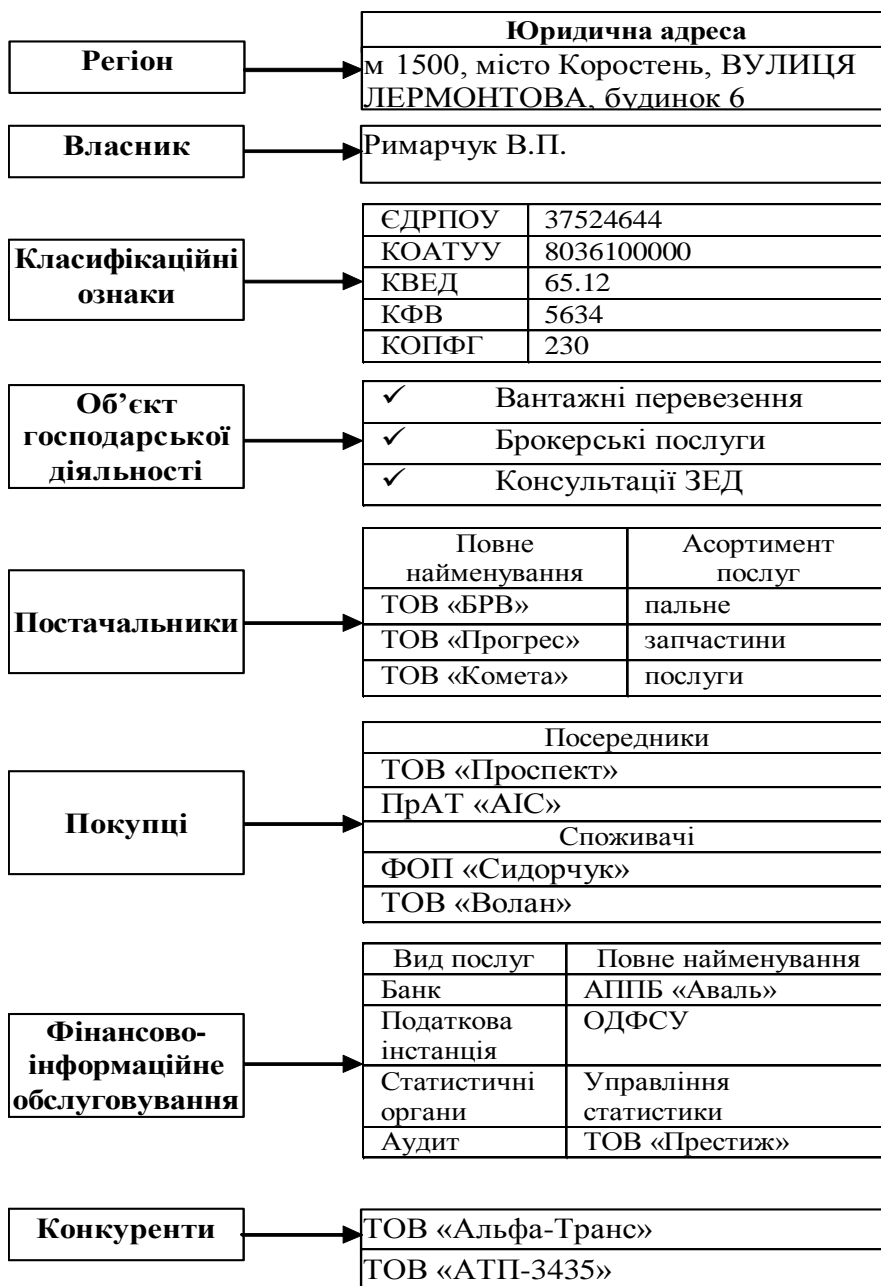

Рисунок 2.1. Місце підприємства ТОВ «Залізний Пегас» в економічній системі регіону

Основним видом діяльності ТОВ «Залізний Пегас» є здійснення вантажних транспортних перевезень, а також надання митно-брокерських послуг, а саме повноцінного комплексу послуг з супроводу перевезень у пунктах пропуску через державний кордон України.

Предметом діяльності ТОВ «Залізний Пегас» є надання наступних видів транспортно-логістичних послуг:

- здійснення діяльності вантажного автомобільного транспорту;
- здійснення міжнародних транспортних перевезень;
- послуги митного брокера з оформлення транзитних, імпорتنних, експортних митних декларацій;
- послуги з оформлення фінансової гарантії митним органам України;
- послуги із супроводження вантажів по території України;
- послуги з оформлення електронних копій книжок МДП (TIR-Carnet).

ТОВ «Залізний Пегас» створене на підставі Цивільного кодексу України № 435-ГУ від 16 січня 2003 року, Господарського кодексу України № 436-ГУ від 16 січня 2003 року, Закону України «Про господарські товариства» та інших нормативно-правових актів України.

ТОВ «Залізний Пегас» має круглу печатку з власним найменуванням. ТОВ «Залізний Пегас» може мати штампи та бланки, що містять його найменування, власну емблему, зареєстрований у встановленому порядку знак для товарів та послуг, а також інші засоби індивідуалізації. ТОВ «Залізний Пегас» може мати комерційне (фірмове) найменування та іншу атрибутику юридичної особи.

В своїй діяльності ТОВ «Залізний Пегас» керується чинним законодавством України, власним Статутом, іншими внутрішніми актами (в тому числі правилами, регламентами, положеннями) ТОВ «Залізний Пегас», а також рішеннями його органів, прийнятих у відповідності до їх компетенції у встановленому порядку.

ТОВ «Залізний Пегас» є юридичною особою, має самостійний баланс та розрахунковий (поточний) банківський рахунок, а також має право мати

валютний та інші банківські рахунки. ТОВ «Залізний Пегас» для досягнення мети своєї діяльності має право від свого імені набувати та здійснювати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем та відповідачем в судах різної юрисдикції.

ТОВ «Залізний Пегас» є власником майна, переданого йому учасниками Товариства у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу, продукції, виробленої у результаті господарської діяльності, одержаних доходів, іншого майна, набутого на підставах, що не заборонені чинним законодавством України. ТОВ «Залізний Пегас» здійснює у відповідності з чинним законодавством України володіння, користування та розпорядження майном, що належить йому на праві власності.

Прибуток ТОВ «Залізний Пегас» утворюється з надходжень від його господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З економічного прибутку ТОВ «Залізний Пегас» сплачуються передбачені чинним законодавством України податки та інші обов'язкові платежі, а також відсотки по кредитах банків і по облігаціях. Прибуток, одержаний після зазначених розрахунків, залишається у розпорядженні ТОВ «Залізний Пегас», яке визначає напрямки його використання відповідно до рішень Загальних зборів учасників Товариства.

ТОВ «Залізний Пегас» створено з метою отримання прибутку в процесі діяльності по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг, а також при здійсненні іншої, не забороненої чинним законодавством України діяльності, в тому числі зовнішньоекономічної.

Дослідження засвідчують, що основою міжнародної діяльності підприємства ТОВ «Залізний Пегас» є здійснення вантажних перевезень, як по території України, так і міжнародних перевезень. Розглянемо в цілому обсяги вантажних перевезень за 3 роки за видами перевезень ТОВ «Залізний Пегас» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Обсяги транспортних вантажоперевезень за видами перевезень у ТОВ «Залізний Пегас», т/км.

Показники	Роки			2019 р. до 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+/-	%
Приміські перевезення	7118,4	8546,2	11619,0	4500,6	163,2
Міжміські перевезення	10084,4	14462,8	13555,5	3471,1	134,4
Міжобласні перевезення	15423,2	17749,8	12910,0	-2513,2	83,7
Міжнародні перевезення	26694,0	24981,2	26465,5	-228,5	99,1
Разом	59320,0	65740,0	64550,0	5230,0	108,8

За результатами проведеного аналізу визначено, що підприємство ТОВ «Залізний Пегас» здійснює різні види вантажних перевезень, серед яких найбільшу частку займають міжнародні перевезення. В цілому у 2019 році обсяги транспортних вантажоперевезень зросли на 5230,0т/км., що склало 108,8% рівня 2017 року.

Існує багато методичних підходів визначення та оцінки рівня конкурентного становища суб'єктів господарювання на ринку. Побудуємо «карту стратегічних груп конкурентів» ТОВ «Залізний Пегас» на ринку автотранспортних перевезень: спочатку ми виберемо найважливіші характеристики продукції галузі, яку будемо оцінювати. Практика показує, що найбільш оптимальним варіантом є оцінка показників: 1) співвідношення ціна / якість та 2) потужність підприємства [23, с.113]. Ми розраховуємо обрані характеристики для кожного підприємства, що працює в галузі. Для цього ми побудуємо розрахункову таблицю 2.2.

Таблиця 2.2-Розрахункова таблиця конкурентного становища найбільших підприємств на регіональному ринку автотранспортних перевезень

Підприємство	Оцінка ціни, балів	Оцінка якості, балів	Співвідношення ціна/якість	Потужність підприємства (обсяги збуту), тис.грн.	Частка на ринку, %
1. ПП «Комета»	5	4	4,5	30650	4,57

2. ТОВ «Залізний Пегас»	8	6	7,0	213167	31,78
3. ТОВ «Альфа Транс»	9	8	8,5	216215	32,24
4. ТОВ «Транс Авто»	4	3	3,5	27770	4,14
5. ТОВ «АТП-3435»	6	6	6,0	133717	19,94
6. ПП «Борщівський»	5	3	4,0	31615	4,71
7. ТОВ «Граніт-авто»	3	3	3,0	17590	2,62
Всього	X	X	X	670724	100,00

Алгоритм обчислень [31, с.21]:

1. Проводиться точна оцінки ціни та якості продукції підприємств, що працюють у галузі. Зазвичай встановлюють 10-бальну шкалу оцінок, причому 8-10 балів мають надзвичайно високі значення оцінених параметрів; 4-8 балів - середній; 0-4 балів - низький.

2. Показники співвідношення параметрів у системі ціна-якість системи визначаються шляхом обчислення середнього значення суми ціни та якості для кожного підприємства.

3. Визначаємо потужність підприємства, яку ми вважаємо рівною обсягу реалізації продукції підприємства на ринку.

4. Розмір кіл кожного підприємства обчислюється пропорційно частці конкретного підприємства на ринку

5. Побудуємо карту стратегічних груп конкурентів за визначеними показниками (рис. 2.2).

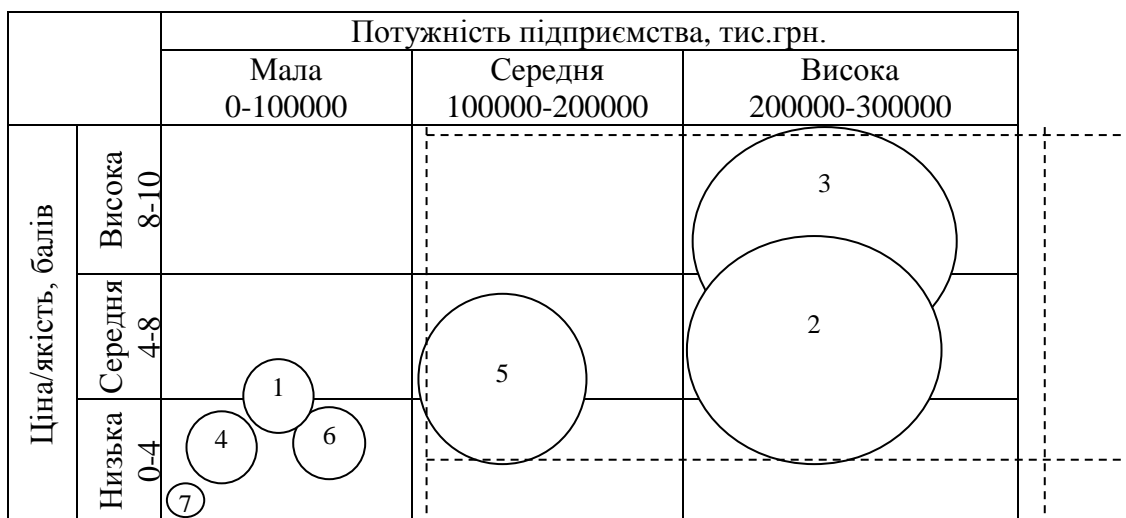

Рисунок 2.2. Карта стратегічних груп конкурентів ТОВ «Залізний Пегас» на регіональному ринку автотранспортних перевезень

Ми об'єднуємо компанії, близькі разом, в одну стратегічну групу. У нашому випадку доцільно включити до однієї групи ТОВ «Залізний Пегас», таких як ТОВ «Альфа Транс» (3), ТОВ «АТП-3435» (5). Це означає, що у своїй діяльності ТОВ «Залізний Пегас» слід приділяти особливу увагу конкуренції з цими конкурентами.

Господарська діяльність підприємства ТОВ «Залізний Пегас» має відповідне організаційне забезпечення. Організаційна структура підприємства характеризує її побудову, просторово-часове розміщення її частин, взаємозв'язані між собою і являє впорядковану сукупність стійко взаємопов'язаних елементів, та забезпечують функціонування і розвиток організації як єдиного цілого [47, с.77]. ТОВ «Залізний Пегас» має організаційну структуру лінійно-функціонального типу, яка представлена на рис. 2.3.

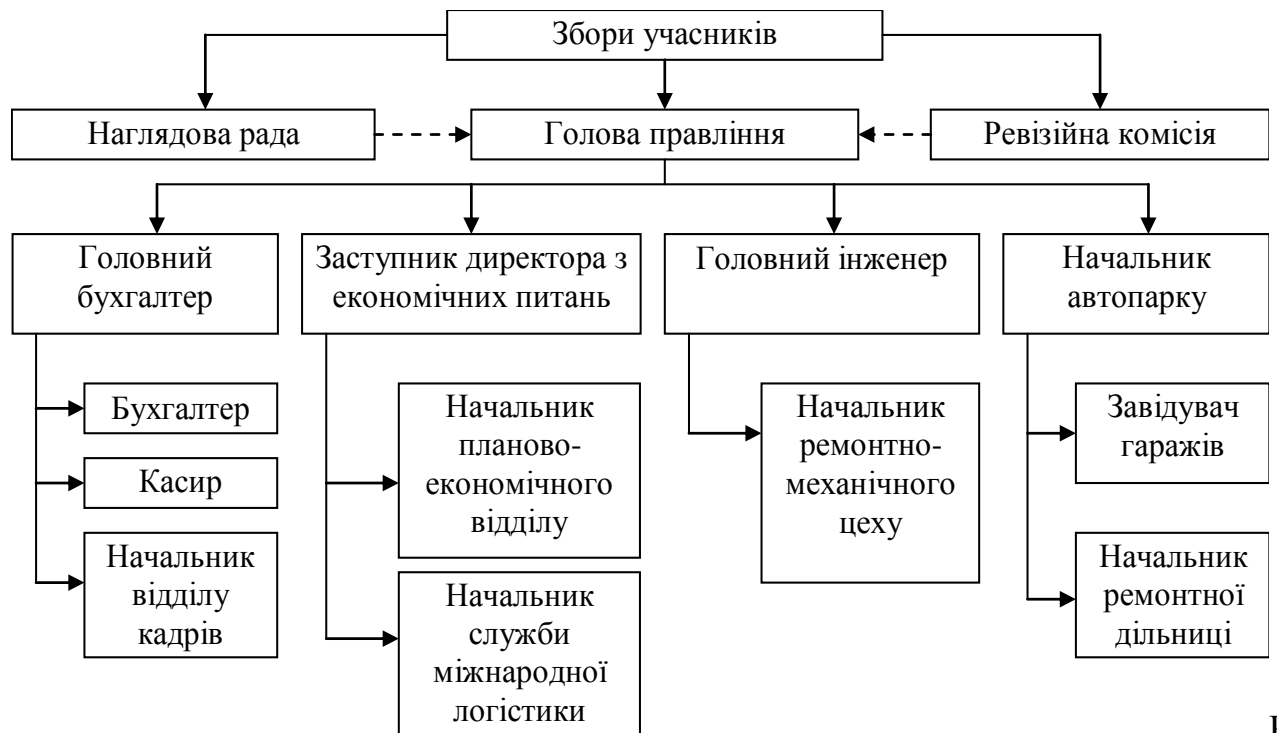

Рисунок 2.3. Організаційна структура управління господарською діяльністю ТОВ «Залізний Пегас»

Слід зазначити, що зазначена на рис. 2.3 структура є найпоширенішим типом структури ієрархічного типу автотранспортних підприємств, має велике

число горизонтальних і вертикальних зв'язків і невеликою кількістю низових ланок управління у прийнятті рішень.

Основними перевагами лінійно-функціональної структури управління ТОВ «Залізний Пегас» слід вважати:

- висока компетентність спеціалістів, які відповідають за здійснення конкретних функцій;
- відповідність структури обраній стратегії діяльності підприємства;
- поєднання принципу спеціалізації з принципом єдності керівництва.

Структура персоналу підприємства ТОВ «Залізний Пегас» за категоріями у 2017–2019 роках представлено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 - Структура персоналу підприємства ТОВ «Залізний Пегас» за категоріями у 2017–2019 роках

Категорія персоналу	2017 р.		2018 р.		2019 р.		2019 р. до 2017 р.	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	+/-	%
Робітники	57	66,3	58	66,7	56	66,7	-1,0	98,2
Водії	41	47,7	41	47,1	40	47,6	-1,0	97,6
допоміжні робітники	16	18,6	17	19,5	16	19,0	0,0	100,0
Майстри	3	3,5	3	3,4	3	3,6	0,0	100,0
Службовці та технічні виконавці	23	26,7	23	26,4	23	27,4	0,0	100,0
Спеціалісти	6	7,0	6	6,9	6	7,1	0,0	100,0
Керівники	8	9,3	8	9,2	8	9,5	0,0	100,0
Адміністративний персонал	29	33,7	29	33,3	28	33,3	-1,0	96,6
Всього	86	100,0	87	100,0	84	100,0	-2,0	97,7

Як видно з таблиці 2.3, кількість основних та допоміжних робітників у 2019 р. – 56 чол., що становить 66,7% від загальної чисельності працюючих та 98,2% від основного та допоміжного виробничого персоналу 2017 р. Адміністративний персонал в 2019 р. (28 чол.) становить 33,3% від загальної кількості працівників.

У реалізації стратегії господарської діяльності ТОВ «Залізний Пегас» є професійним учасником ринку транспортно-логістичних послуг. Процес переміщення товарів, предметів, транспортних засобів має свої особливості та специфіку, тому наявність кваліфікації та спеціальних знань у такій сфері як митна діяльність є необхідною умовою фахового рівня логістичного ланцюга та запорукою швидкого проходження митних формальностей.

Стратегія господарської діяльності ТОВ «Залізний Пегас» в загальному розумінні – це формування системи довгострокових цілей діяльності підприємства в сфері транспортно-логістичного обслуговування та вибір найбільш ефективних шляхів для їх досягнення [64, с.33].

Міжнародні стратегії ТОВ «Залізний Пегас» з позиції лідера ринку транспортно-логістичних послуг є наступними (рис. 2.4).

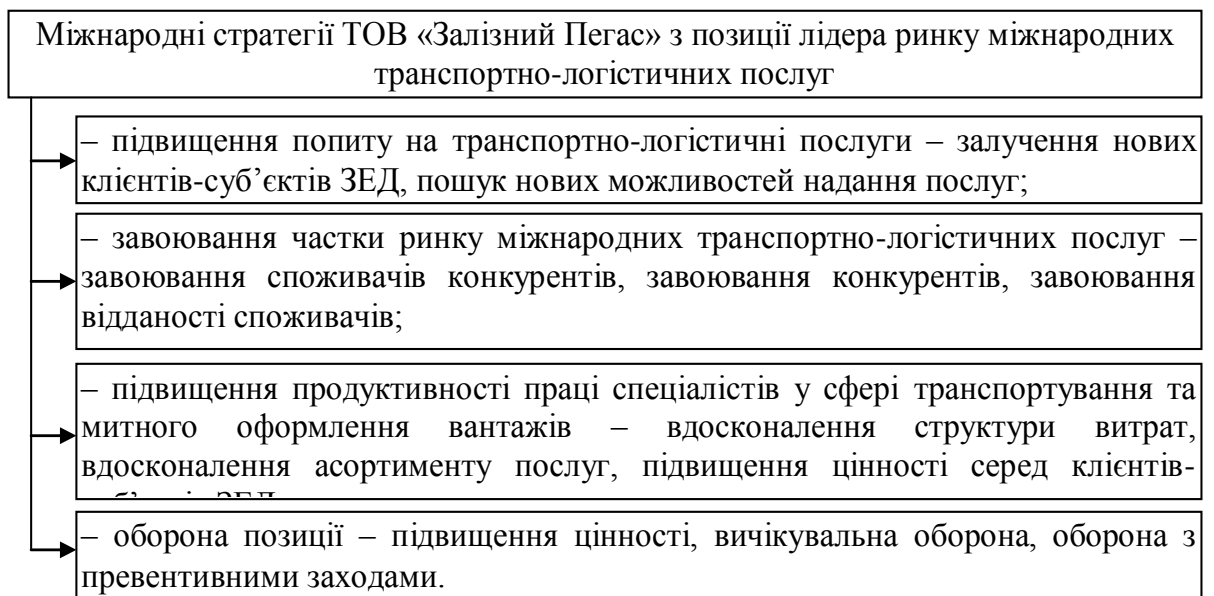

Рисунок 2.4. Міжнародні стратегії ТОВ «Залізний Пегас» з позиції лідера ринку міжнародних транспортно-логістичних послуг

Можна зробити висновок, що підприємство ТОВ «Залізний Пегас» є потужною транспортною компанією, яка займає одне з лідируючих положень на регіональному ринку міжнародних транспортних перевезень. У своїй діяльності підприємство повинно використовувати стратегічний підхід до організації міжнародної діяльності.

2.2. Характеристика фінансово-економічного стану підприємства

Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства – комплексне вивчення фінансового стану підприємства з метою оцінки досягнутих фінансових результатів, що проводиться за допомогою методів статистичного, економічного і фінансового аналізу за даними трьох потоків інформації: нормативної, планової та фактичної, відображеної в бухгалтерській (фінансовій) звітності підприємства [29, с.45]. Щоб забезпечити економічно ефективні результати виробничо-господарської діяльності на різних рівнях ієрархічної структури функціонування й управління ТОВ «Залізний Пегас», необхідна певна система показників, ефективна для кожного рівня. Передусім треба чітко визначити цілі, завдання та функції підприємств і організацій кожного рівня, після чого стануть ясними потреби у відповідних показниках, за допомогою яких можна кількісно та якісно оцінювати результати виробничо-господарської діяльності на кожному рівні управління [29, с.113].

Аналіз виробничо-господарської діяльності ТОВ «Залізний Пегас» є засобом систематичного всебічного контролю, а також порівняння досягнутих показників з рівнем минулих років. В першу чергу необхідно провести розрахунок основних економічних показників діяльності підприємства ТОВ «Залізний Пегас» згідно даних табл. 2.4.

Таблиця 2.4-Основні економічні показники господарської діяльності ТОВ «Залізний Пегас»

Показники	Роки			2019 р. до 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+, -	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	265898	197849	213167	-52731,00	-19,83
Валовий прибуток, тис. грн.	50729	29610	34176	-16553,00	-32,63

Чистий прибуток, тис. грн.	15483	6559	7142	-8341,00	-53,87
Середньорічна вартість:					
– необоротних активів;	76497,50	73657,00	98140,00	21642,50	28,29
– оборотних активів	163254,50	174276,50	152053,00	-11201,50	-6,86
Фондовіддача, грн	3,48	2,69	2,17	-1,30	-37,51
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборотів	1,63	1,14	1,40	-0,23	-13,93
Продуктивність праці, тис. грн.	705,30	543,54	687,64	-17,66	-2,50
Рентабельність господарської діяльності, %	5,82	3,32	3,35	-2,47	X

Аналіз показав, що ТОВ «Залізний Пегас» діє прибутково, про що свідчать дані показників чистої виручки від реалізації продукції та чистого прибутку. Зокрема, чистий дохід підприємства у 2019 році склав 213167 тис.грн., що на 52731 тис.грн. або на 19,83 % менше, ніж у 2017 році. Чистий прибуток підприємства є значним, проте як негативне слід відмітити його скорочення в 2017-2019 роках. Якщо в 2017 році він становив 15483 тис.грн., то в 2019 році значення цього показника становило 7142 тис.грн. або на 53,87 % менше від рівня 2017 року. Має тенденцію до збільшення показник середньорічної вартості необоротних активів. Якщо в 2017 році цей показник становив 76497,5 тис.грн., то в 2019 році його значення збільшилось і становило 98140 тис.грн. (відбулося збільшення на 28,29 %). Фондовіддача, тобто показник, що характеризує ефективність використання основних засобів має не дуже велике, однак позитивне значення. Як показав аналіз, в 2019 році її значення становить 2,17 грн., що на 1,3 грн. менше рівня 2017 року. Слід відзначити, що підприємство є низькорентабельним, також в 2019 році спостерігалась тенденція до скорочення рівня рентабельності на 2,47 пункти в порівнянні з 2017 роком.

Майно ТОВ «Залізний Пегас» відображається у балансі (форма №1). Згідно з балансом майно класифікується за видами ресурсів, які відображені у активі балансу, та за видами джерел їх фінансування – пасивів балансу. Загальна ж вартість майна дорівнює валюті балансу, при цьому виконується наступна тотожність: актив=пасив [40, с.70].

Результати проведення горизонтального аналізу майна та джерел його утворення ТОВ «Залізний Пегас» представлено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 - Аналіз динаміки майна та джерел його утворення за даними фінансової звітності ТОВ «Залізний Пегас», тис.грн.

Показники	Роки			2019 р. до 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+, -	%
Активи					
Незавершені капітальні інвестиції	537	1017	1019	482	89,76
Основні засоби	74258	71502	65742	-8516	-11,47
Усього необоротні активи	74795	72519	123761	48966	65,47
Запаси	54707	89519	83246	28539	52,17
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	65760	56811	17733	-48027	-73,03
Дебіторська заборгованість за розрахунками	17263	18054	16303	-960	-5,56
Інша поточна дебіторська заборгованість	30911	10157	5643	-25268	-81,74
Гроші та їх еквіваленти	2186	2130	3196	1010	46,20
Витрати майбутніх періодів	567	564	564	-3	-0,53
Інші оборотні активи	74	52	336	262	354,05
Усього оборотних активів	171468	177085	127021	-44447	-25,92
Разом	246263	249604	250782	4519	1,84
Зобов'язання					
Зареєстрований капітал	4205	4205	4205	0	0,00
Капітал в дооцінках	28794	28641	28442	-352	-1,22
Додатковий капітал	141040	157748	157952	16912	11,99
Резервний капітал	1051	1051	1051	0	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	16708	205	750	-15958	-95,51
Усього власний капітал	191798	191850	190900	-898	-0,47
Довгострокові кредити банків	5712	5892	6930	1218	21,32
Усього довгострокові зобов'язання і забезпечення	5712	5892	6930	1218	21,32
Векселі видані	25068	27074	12541	-12527	-49,97
Поточна заборгованість за зобов'язаннями	22455	23490	39360	16905	75,28
Інші поточні зобов'язання	1230	1298	1051	-179	-14,55
Усього поточні зобов'язання і забезпечення	48753	51862	52952	4199	8,61
Разом	246263	249604	250782	4519	1,84

Аналіз показав, що вартість майна ТОВ «Залізний Пегас» збільшилась на 4519 тис.грн., або на 1,84 %. Основу майна підприємства становлять оборотні активи, а саме запаси. У 2019 році вартість запасів збільшилась на 28539

тис.грн., або на 52,17 %. Підприємство має велику суму дебіторської заборгованості, що засвідчує низький рівень платіжної дисципліни з контрагентами. Проте, дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги скоротилась на 73,03 % і склала 17733 тис.грн., дебіторська заборгованість за розрахунками, також, зменшилась на 5,56 % та у 2019 році становила 16303 тис.грн. Підприємство володіє незначною часткою наймобільніших активів – грошових коштів, оскільки у 2019 році ця стаття балансу становила 3196 тис.грн., що на 46,20 % більше, ніж у 2017 році.

Основу пасивів (джерел утворення майна) ТОВ «Залізний Пегас» становить додатковий капітал. У 2019 році ця стаття балансу склала 157952 тис.грн., що на 16912 тис.грн. більше, ніж у 2017 році. У 2019 році відбулося збільшення вартості довгострокових зобов'язань та забезпечень на 1218 тис.грн., або на 21,32 %. Підприємство практично не користується банківськими кредитами, про що свідчить відсутність заборгованості за короткостроковими кредитами банків у 2019 році. Поточна заборгованість за зобов'язаннями підприємства у 2019 році становила 39360 тис.грн., що на 75,28 % більше, ніж у 2017 році.

Одним з головних фінансових показників, що характеризує діяльність підприємства є його дохід від реалізації продукції та позареалізаційних операцій. З метою проведення аналізу доходу ТОВ «Залізний Пегас» необхідно провести аналіз джерел його доходів за звітом про фінансові результати підприємства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6-Аналіз доходів господарської діяльності ТОВ «Залізний Пегас»

Показники	Роки			2019 р. до 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+, -	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	265898	197849	213167	-52731	-19,83
Інші операційні доходи, тис	6321	5041	6912	591	9,35

Інші фінансові доходи, тис.грн.	7	4	6	-1	-14,29
Інші доходи, тис.грн.	48	6	8	-40	-83,33
Разом	272274	202900	220093	-52181	-19,16

Отже, в результаті аналізу даних таблиці 2.6., приходимо до висновку, що підприємство в 2019 році отримало доходів на загальну суму 220093 тис.грн., що на 52181 тис.грн., або на 19,16 % менше за рівень 2017 року. В структурі доходів найбільшу питому вагу займає чистий дохід від реалізації продукції (213167 тис.грн. в 2019 році), а також інші операційні доходи (6912 тис.грн. в 2019 році). ТОВ «Залізний Пегас» також отримує інші доходи, питома вага яких є малою.

Витрати підприємства ТОВ «Залізний Пегас» є одним з результативних показників господарської діяльності. Будь-який прибуток підприємства обумовлений, з одного боку, доходами, які воно отримує за певний проміжок часу, а з іншого – витратами, необхідними для отримання цих доходів. Виходячи з цього аналіз витрат підприємства стає необхідним для характеристики його прибутковості [12, с.132].

Дослідження основних фінансово-економічних показників підприємства необхідно продовжити аналізом динамічних зрушень в обсягах операційних витрат ТОВ «Залізний Пегас», що є важливими фінансовими результатами підприємства. Розглянемо динаміку формування операційних витрат ТОВ «Залізний Пегас» за звітом про фінансові результати (табл. 2.7).

Таблиця 2.7-Динаміка операційних витрат ТОВ «Залізний Пегас»

Показники	Роки			2019 р. до 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+, -	%
Матеріальні витрати	188594	131569	139471	-49123	-26,05
Витрати на оплату праці	14648	12683	14164	-484	-3,30
Відрахування на соціальні заходи	5218	2215	3237	-1981	-37,96
Амортизація основних фондів	6851	4893	7225	374	5,46
Інші операційні витрати	38370	17211	17928	-20442	-53,28
Разом	253681	168571	182025	-71656	-28,25

Таким чином, загальні операційні витрати підприємства ТОВ «Залізний Пегас» в 2017 році склали 253681 тис.грн; в 2019 – 182025 тис.грн. У 2019 році відбулося скорочення матеріальних витрат на 49123 тис.грн, витрат на оплату праці на 484 тис.грн., витрат на соціальні заходи на 1981 тис.грн. та інших операційних витрат на 20442 тис.грн. Водночас, відбулося збільшення амортизації основних фондів на 374 тис.грн. В структурі операційних витрат ТОВ «Залізний Пегас» найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати (74-78%). Питома вага інших елементів витрат є значно меншою.

Аналіз динаміки фінансових результатів підприємства за даними фінансової звітності ТОВ «Залізний Пегас» відображено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 -Аналіз фінансових результатів за даними фінансової звітності ТОВ «Залізний Пегас»

Показники	Роки			2019 р. до 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+, –	%
Валовий прибуток, тис.грн.	50729	29610	34176	-16553	-32,63
Операційний прибуток, тис.грн.	21930	10198	12726	-9204	-41,97
Прибуток до оподаткування, тис.грн.	20424	8715	11122	-9302	-45,54
Чистий прибуток, тис.грн.	15483	6559	7142	-8341	-53,87

Аналіз показав, що підприємство ТОВ «Залізний Пегас» характеризується значною прибутковістю господарської діяльності. Валовий прибуток у 2019 році становив 34176 тис.грн., що на 16553 тис.грн., або на 32,63 % менше, ніж у 2017 році. Також значним є прибуток до оподаткування, а саме 11122 тис.грн. Після сплати податкових платежів підприємство отримало чистий фінансовий результат в сумі 7142 тис.грн.

Одним з найголовніших показників оцінювання фінансового потенціалу підприємства є сформований рівень ліквідності його майна. Ліквідність (платоспроможність) – це показник фінансової стабільності, який показує, як швидко підприємство може безперешкодно продати свої активи, одержати

гроші і повернути борги у міру настання строку їх повернення. Вона полягає у можливості підприємства швидко розраховуватись за допомогою наявного на балансі майна (активів) по своїх зобов'язаннях (пасивах) [16, с.38]. Аналіз головних показників ліквідності ТОВ «Залізний Пегас» будемо вести виходячи з даних табл. 2.9.

Як свідчить аналіз, підприємство ТОВ «Залізний Пегас» має достатньо великий запас ліквідності. Водночас, не всі показники ліквідності знаходились в межах нормативу у 2017-2019 роках. Загальний коефіцієнт покриття є важливим показником платоспроможності.

Таблиця 2.9 - Аналіз ліквідності за даними фінансової звітності
ТОВ «Залізний Пегас»

Показник	Роки			2019 р. до 2017 р.
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	
Загальний коефіцієнт покриття (платоспроможності)	3,52	3,41	2,40	-1,12
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,39	1,69	0,83	-1,57
Коефіцієнт незалежної (забезпеченої) ліквідності	0,12	0,14	0,13	0,01
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,04	0,04	0,06	0,02
Чистий оборотний капітал	122715	125223	74069	-48646
Частка оборотних активів в загальній сумі активів	0,70	0,71	0,51	-0,19
Частка виробничих запасів в оборотних активах	0,28	0,46	0,60	0,32

У 2019 році значення цього показника було в межах нормативу, а саме 2,40, що на 1,12 менше, ніж у 2017 році. Значення коефіцієнту швидкої ліквідності, при нормативному значенні більше 0,5, у 2019 році становило 0,83, що менше ніж у 2017 році на 1,57. Слід відзначити, що підприємство у 2017-2019 роках не було забезпечене найбільш ліквідними засобами – грошовими коштами, оскільки показник абсолютної ліквідності мав значення нижче за критичне (більше 0,2). ТОВ «Залізний Пегас» характеризується незначною часткою виробничих запасів в оборотних активах, лише 6%.

Фінансова стійкість ТОВ «Залізний Пегас» визначається сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Вона безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючого суб'єкта.

Насамперед, діагностику фінансової стійкості підприємства ТОВ «Залізний Пегас» будемо проводити з використанням коефіцієнтного підходу виходячи з даних табл. 2.10.

Таблиця 2.10 - Аналіз фінансової стійкості за даними фінансової звітності ТОВ «Залізний Пегас»

Показник	Роки			2019 р. до 2017 р.
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, концентрації власного капіталу)	0,78	0,77	0,76	-0,02
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,22	0,23	0,24	0,02
Коефіцієнт фінансової залежності	1,28	1,30	1,31	0,03
Коефіцієнт фінансової стійкості (забезпечення загальної заборгованості власним капіталом)	3,52	3,32	3,19	-0,33
Коефіцієнт фінансового левериджу (фінансового ризику)	0,28	0,30	0,31	0,03
Коефіцієнт забезпечення запасів власним капіталом	2,24	1,40	0,89	-1,35
Коефіцієнт маневреності оборотних активів	0,72	0,71	0,58	-0,13
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,64	0,65	0,39	-0,25
Коефіцієнт маневреності позикового капіталу	2,25	2,17	1,24	-1,02
Коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах	0,08	0,08	0,06	-0,02
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,03	0,03	0,04	0,01
Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,90	0,90	0,88	-0,01

Як показав аналіз, проведений в таблиці 2.10., підприємство ТОВ «Залізний Пегас» має позитивний стан по ряду показників його фінансової

стійкості. Зокрема, коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу) в 2019 році становить 0,76 при нормативному значенні не нижче 0,5, проте відбулося зменшення значення цього показника на 0,02 пунктів.

Позитивним є значення показника коефіцієнта фінансової залежності. При нормативному значенні не більше 2,0 в 2017 році значення цього показника становило 1,28, а в 2019 році відбулося його зростання на 0,03 пункти, що склало 1,31.

Коефіцієнт фінансової стабільності в базовому році становив 3,52, а в 2019 році – 3,19, при нормативному значенні більше за 1. Розрахунки показують, що коефіцієнт фінансової стабільності зменшився за аналізований період на 0,33. Це означає, що підприємство втрачає фінансову міцність.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про ступінь мобільності (гнучкості) використання власних коштів підприємства. В 2019 році значення цього показника було на рівні критичного (0,5), що свідчить про недостатність гнучкості в використанні власних коштів.

Підприємництво завжди здійснюється в певних економічних умовах і тому може бути успішним лише у випадку, коли власники підприємства здатні адекватно оцінити ці умови, виявити напрямки можливих змін, пристосувати свій бізнес до цих умов, максимально використавши закладені у них можливості. Враховуючи сказане, надзвичайно важливим вимірником фінансової стабільності та використання фінансового потенціалу є аналіз та оцінка ділової активності підприємства, що характеризується абсолютними і відносними результативними показниками використання ресурсів та обсягами господарської діяльності ТОВ «Залізний Пегас» (табл. 2.11).

Таблиця 2.11-Аналіз ділової активності за даними фінансової звітності
ТОВ «Залізний Пегас»

Показники	Роки			2019 р. до 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+, -	%
Додана вартість, тис. грн.	40290	23613	28523	-11767,00	-29,21
Коефіцієнт оборотності активів	1,11	0,80	0,85	-0,26	-23,18
Тривалість обороту активів, дні	329,11	457,40	428,40	99,29	30,17
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,63	1,14	1,40	-0,23	-13,93
Тривалість обороту оборотних активів, дні	224,10	321,51	260,36	36,26	16,18
Коефіцієнт оборотності запасів	5,37	2,74	2,47	-2,90	-54,03
Тривалість обороту запасів, дні	68,00	133,04	147,91	79,91	117,53
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,39	1,99	3,42	1,02	42,78
Термін погашення дебіторської заборгованості, дні	152,43	183,52	106,76	-45,67	-29,96
Тривалість операційного циклу, дні	223,20	320,54	259,23	36,03	16,14
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,44	1,03	1,11	-0,33	-22,90
Тривалість обороту власного капіталу, дні	252,66	353,88	327,69	75,03	29,70
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	5,55	4,03	4,16	-1,39	-24,99
Термін погашення кредиторської заборгованості, дні	65,80	90,48	87,72	21,92	33,32

Закінчення таблиці 2.11

Тривалість фінансового циклу, дні	157,40	230,06	171,51	14,11	8,96
Фондоозброєність праці, грн.	5,18	5,75	4,84	-0,34	-6,55
Матеріаломісткість господарської діяльності	0,74	0,78	0,77	0,02	3,07
Трудомісткість господарської діяльності	0,08	0,09	0,10	0,02	22,07
Фондомісткість господарської діяльності	0,03	0,03	0,04	0,01	46,97

Дані таблиці 2.11 показують, що в 2019 році підприємство ТОВ «Залізний Пегас» погіршило своє фінансове становище. Додана вартість підприємства має тенденцію до скорочення, оскільки у 2019 році відбулося її зменшення на 11767 тис.грн., або на 29,21 %.

Про скорочення ділової активності ТОВ «Залізний Пегас» свідчать дані розрахунку коефіцієнтів оборотності активів підприємства. Коефіцієнт оборотності – кількість оборотів, яку здійснюють окремі види активів протягом звітного періоду. Прискорення оборотності сприяє економії та вивільненню коштів з обороту. Зокрема, коефіцієнт оборотності оборотних активів, що характеризує можливість вивільнення їх з господарської діяльності та шляхи

більш ефективного використання коштів в 2017 році склав 1,63 оборотів, а в 2019 році скоротився до 1,40 обороти, тобто на 0,23 обороти.

Коефіцієнт оборотності запасів має негативну динаміку, і у 2019 році становить 2,47 обороти, що на 2,90 пункти менше базового року. Загальні активи підприємства характеризуються досить низькими термінами оборотності, оскільки у 2019 році відбулося їх уповільнення на 99,29 дня.

Тривалість операційного циклу підприємства становить 259,23 дня, що на 16,14 % більше, ніж у 2017 році. Така негативна тенденція свідчить про уповільнення кругообігу фінансових ресурсів підприємства.

Узагальнюючими показниками використання ресурсів підприємства є фондомісткість, матеріаломісткість, трудомісткість господарської діяльності. Аналіз свідчить, що в 2019 році дещо збільшилась матеріаломісткість (на 0,02 грн. в порівнянні з 2017 роком) та скоротилась фондомісткість (на 0,34 грн в порівнянні з 2017 роком).

В цілому, за результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що фінансова стійкість та ділова активність ТОВ «Залізний Пегас» є нестабільними. Підприємство має загрозливий стан за окремими показниками розвитку фінансового потенціалу.

Кінцевий результат роботи підприємства оцінюється рівнем ефективності його господарської діяльності: загальним обсягом одержаного прибутку та в розрахунку на одиницю здійснених витрат. Дослідження цих показників разом дає змогу комплексно оцінити ефективність управління витратами ТОВ «Залізний Пегас» (табл. 2.12).

Таблиця 2.12-Показники рентабельності та ефективності діяльності ТОВ «Залізний Пегас»

Показник	Роки			2019 р. до 2017 р.
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	
Валова рентабельність виробничих витрат	23,58	17,60	19,09	-4,48
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	4,24	5,68	5,24	1,00

Коефіцієнт окупності чистого доходу	5,24	6,68	6,24	1,00
Рентабельність операційної діяльності	8,76	5,29	6,14	-2,62
Рентабельність господарської діяльності	8,16	4,52	5,36	-2,80
Рентабельність підприємства	6,19	3,40	3,44	-2,74
Чиста рентабельність виручки від реалізації продукції	5,82	3,32	3,35	-2,47
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	0,81	0,85	0,84	0,03
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,24	1,18	1,19	-0,04
Коефіцієнт покриття витрат операційної діяльності	0,92	0,95	0,94	0,02
Коефіцієнт окупності витрат операційної діяльності	1,09	1,09	0,04	-1,04
Коефіцієнт покриття адміністративних витрат	0,02	0,03	0,04	0,01
Коефіцієнт покриття витрат на збут	0,03	0,02	0,03	-0,01
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	46,64	32,09	28,26	-18,38
Коефіцієнт окупності витрат на збут	30,50	40,96	38,08	7,58
Співвідношення адміністративних витрат і собівартості реалізованої продукції	0,03	0,04	0,04	0,02
Співвідношення витрат на збут і собівартості реалізованої продукції	0,04	0,03	0,03	-0,01
Частка адміністративних витрат в структурі операційних витрат	0,02	0,04	0,04	0,02
Частка витрат на збут в структурі операційних витрат	0,03	0,03	0,03	0,00
Загальна економічна рентабельність	9,17	4,12	5,09	-4,08
Рентабельність реалізації продукції	15,82	10,39	10,95	-4,87

За результатами проведеного дослідження встановлено, що ТОВ «Залізний Пегас» у 2019 році здійснювало свою фінансово-господарську діяльність ефективно. Показники рентабельності основної діяльності, операційної, господарської діяльності мають позитивне значення, що свідчить про значну ефективність господарської діяльності ТОВ «Залізний Пегас».

Важливими показниками, які співвідносять витрати і доходи підприємства, є коефіцієнти окупності і покриття витрат. Коефіцієнт покриття показує скільки витрат здійснює підприємство, щоб отримати одну гривню від продажу. Відношення чистого доходу до витрат характеризується коефіцієнтом окупності витрат підприємства. Коефіцієнт окупності виробничих витрат в 2019 році збільшився на 1,00 пункт порівняно з 2017 роком.

Зробивши аналіз за даними фінансової звітності основних показників рентабельності господарської діяльності можна дійти висновків, про загальну

ефективність як рентабельності виробничої діяльності, так і рентабельності використання власних активів ТОВ «Залізний Пегас».

2.3. Сучасний стан організації лізингових операцій на підприємстві

В сучасних умовах розвиток лізингу, як сучасної форми кредиту сприяє загальній тенденції світового економічного розвитку, процесам інтернаціоналізації виробництва та капіталу, міжнародної економічної інтеграції, зменшенню обігу ліквідних засобів на грошовому ринку, а також сприяє посиленню конкуренції. У 2006 році Україна приєдналася до Конвенції УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг. Це приєднання відкрило перспективи для подальшої праці з міжнародними лізинговими компаніями. Оскільки норми даної Конвенції діють при майнових відносинах, які виникають при укладанні та реалізації договорів, пов'язаних з операціями лізингу, сторонами яких є компанії різних країн [12, с.56].

Аналізуючи ринок лізингу у європейських державах, можна сказати, що сукупна вартість угод фінансового лізингу укладених у Німеччині складає – 43,8 млрд. євро, Франції – 36,4 млрд. євро, Великобританії – 34,9 млрд. євро [5]. В Україні на початок 2020 року сукупна вартість угод фінансового лізингу, становила 4,3 млрд. євро, що у десять разів менше, ніж аналогічний показник розвинутих країн.

Найбільше діючих договорів у сфері фінансового лізингу переважають угоди в таких галузях: транспорт (57,41%), сільське господарство (20,26%), будівництво (4,86%) та сфери послуг (3,30%) [17].

Позичкові кошти є основними джерелами для фінансування лізингових операцій, сюди також відносяться банківські кредити (81,13%), при цьому їх питома вага зменшилася, якщо порівнювати данні за минулий рік, а питома

вага власних коштів компаній у сфері лізингу, у порівнянні з минулим роком, зросла та становить 18,57%.

Проте, аналіз лізингової діяльності за останні роки показав, що ринок лізингу в Україні і в посткризовий період продовжує своє зростання, і за попередні 5 років частка лізингу в капітальних інвестиціях в економіку України, за даними Державної служби статистики, вона збільшилась з 1,5% до 8% [3].

Таке зростання обумовлене багатьма чинниками: розвиток самої послуги лізингу із сервісним наповненням та поява спільних лізингових програм від виробників, і частковий доступ до кредитних ресурсів на ринку. З огляду на зростання обсягу укладених лізингових угод у 2019 р., у рейтингах Global Leasing Report 2019 Україна займає 44 позицію, хоча 3 роки назад це ще була 42-га [4].

На даний час найбільш поширеним є лізинг вантажних автомобілів, морських та повітряних суден, інформаційної техніки. Постачання цієї техніки на лізинговій основі пропонують «RENAULT», «DAF», «SCANIA», «IBM», «HP» та ін. Багато іноземних компаній готові фінансувати розвиток співробітництва з провідними вітчизняними лізинговими компаніями, щодо постачання в Україну сільськогосподарської та тракторної техніки й обладнання - «John Dear», «Bizon», «NEUERO», «URSUS», «PROKOP»; будівельної техніки - «Caterpillar», «ZEPPELIN», «TATRA», «Condor»; автотехніки - «MAN», «Mercedes», «Mitsubishi», «Volvo», «Shčoda» на лізинговій основі. В Україні вітчизняні міжнародні перевізники за допомогою лізингу, змогли оновити свій автомобільний парк на суму, яка складає понад 380 млн дол. США [21].

Переломним в сфері лізингу став 2015 рік. Багато іноземних фінансових установ згортають лізингові програми: "Райффайзен Лізинг Аваль" передав цей напрям банку, ТОВ "УніКредит Лізинг" призупинив фінансування, "VAB Лізинг" більше працював з роздробом, малим і середнім бізнесом, а зараз, коли

VAB Банк ліквідується, Фонд гарантування вкладів продав цю лізингову компанію, і її доля під питанням.

У 2015-му ринок лізингу скоротився більш як у два рази. На початку 2016 року Національна комісія, що здійснює регулювання фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) виключила з Державного реєстру фінансових установ - 41 фінансових установ і 27 лізингових компаній [21].

На закінчення проведеного аналізу стану лізингового ринку в Україні складений SWOT-аналіз (табл. 2.13).

Таблиця 2.13-SWOT-аналіз лізингового ринку України

Сильні сторони	Можливості
<ol style="list-style-type: none"> 1. Державна підтримка лізингових програм у пріоритетних галузях економіки. 2. Удосконалення та стандартизація лізингового законодавства. 3. При реалізації лізингових проєктів надаються податкові, митні, інвестиційні пільги і преференції. 4. Державно-приватне партнерство при лізингових операціях. 5. Спрощення судово-адміністративних процедур при вилученні предмета лізингу в невідповідальних лізингоотримувачів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання програм лізингу задля ефективного розвитку стратегічних загальнодержавних, галузевих та регіональних програм розвитку. 2. Впровадження нових лізингових програм, продуктів та послуг, конкурентоспроможних із світовими лідерами. 3. Диверсифікованість джерел фінансування лізингової діяльності. 4. Створення позитивних умов для активного залучення іноземних інвестицій.
Слабкі сторони	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Низький рівень стійкості на ринку комерційних лізингових компаній. 2. Недостача «довгих» і «широких» грошей в інвестиційному процесі. 3. Відсутність якісної і достовірної статистичної звітної інформації. 4. Дуже вузька база фондування лізингових компаній. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вихід на український ринок сильних іноземних лізингових компаній. 2. Часті зміни лізингового законодавства (нормативних актів). 3. Нестабільність національної валюти. 4. Зростання інфляції, що призводить до подорожчання вартості залучених фінансових ресурсів. 5. Зниження рейтингів країни на міжнародній арені в сфері кредитування та лізингу.

Сформована матриця SWOT-аналізу лізингового ринку показує, що перевага якісних характеристик внутрішніх сильних сторін та можливостей над слабкими сторонами і зовнішніми загрозами, що дає змогу прогнозувати

подальше зростання вітчизняного лізингового ринку послуг в найближчій час (1-2 роки), тобто, відбувається збереження позитивної динаміки.

Експерти виокремлюють два прогнози розвитку вітчизняного лізингу. Перший – песимістичний, він передбачає скорочення кредитування для більшості лізингових компаній, що призведе до згортання їхньої діяльності. У 2015-2019 р. він практично реалізувався. Другий прогноз – оптимістичний, який допускає високу дохідність на українському ринку, яка приведе до переливу іноземного капіталу, це стосується всіх позицій фінансування, зокрема, банківського кредитування, захисту лізингових активів. За даним прогнозом реалізація у 2020 – 2022 рр. Хоча на практиці можуть бути задіяні й інші сценарії, як проміжні між розглянутими. Проведений SWOT-аналіз підтверджує про необхідність та перспективність подальшого розвитку лізингу в Україні.

Дослідження засвідчили, що транспортно-логістична компанія ТОВ «Залізний Пегас» є активним учасником лізингових операцій, оскільки оновлення транспортного парку здійснюється, частково, з використанням механізму лізингових відносин.

Динаміка оновлення основних засобів підприємства ТОВ «Залізний Пегас» з використанням лізингу представлена у табл. 2.14.

Таблиця 2.14-Динаміка оновлення основних засобів підприємства ТОВ «Залізний Пегас» з використанням лізингу

Показники	Роки			2019 р. до 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+, –	%
Основні засоби підприємства за залишковою вартістю, тис.грн.	74258	71502	65742	-8516	-11,47
Надходження основних засобів, тис.грн.	13424	12613	12176	-1248	-9,30
Надходження основних засобів за угодами лізингу, тис.грн.	5467	4987	4123	-1344	-24,58
Частка основних засобів за угодами лізингу в загальних обсягах надходження, %	40,73	39,54	33,86	-6,86	X

Аналіз показав, що загальна вартість основних засобів підприємства у 2019 році склала 65742 тис.грн., що на 8516 тис.грн., або на 11,47 % менше, ніж у 2017 році. Також, відбувається скорочення надходжень нових основних засобів підприємства на 1248 тис.грн., або на 9,30 %. При цьому, надходження основних засобів за угодами лізингу на підприємстві у 2019 році склали 4123 тис.грн., що на 1344 тис.грн., або на 24,58 % менші, ніж у 2017 році. Доводиться констатувати, що частка основних засобів за угодами лізингу в загальних обсягах надходження скоротилася на 6,86 пунктів та у 2019 році становила 33,86 %.

Динаміка та структура видів основних засобів, які фінансуються на основі лізингових операцій ТОВ «Залізний Пегас» представлена у табл. 2.15.

Таблиця 2.15-Динаміка та структура видів основних засобів, які фінансуються на основі лізингових операцій ТОВ «Залізний Пегас»

Види основних засобів	2017 р.		2018 р.		2019 р.		2019 р. до 2017 р.	
	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	+/-	%
Вантажні транспортні засоби	4570	83,6	4094	82,1	3472	84,2	-1099	-24,04
Легковий автотранспорт	415	7,6	394	7,9	293	7,1	-123	-29,55
Телекомунікаційне обладнання	295	5,4	214	4,3	280	6,8	-15	-5,03
Системи диспетчерського обслуговування транспортних перевезень	262	4,8	289	5,8	132	3,2	-130	-49,72
Інші види основних засобів	186	3,4	284	5,7	78	1,9	-108	-57,86
Разом	5467	100	4987	100	4123	100	-1344	-24,58

На основі проведеного вище аналізу, можна зробити висновок про те, що обсяги лізингових операцій скоротились. В структурі лізингових операцій найбільшу питому вагу займають лізингові відносини у сфері постачання вантажних транспортних засобів від провідних автомобільних компаній світу

на підприємство ТОВ «Залізний Пегас», а саме 84,2 %. Також, підприємство в набагато більших обсягах здійснює фінансування придбання телекомунікаційного обладнання та систем диспетчерського обслуговування транспортних перевезень на умовах лізингу.

Багатосторонній характер лізингових відносин обумовлює необхідність після досягнення узгодженості між лізингодавцем та лізингоотримувачем, визначення процедури організації лізингових взаємовідносин та отримання повідомлення від постачальника про готовність виконання заявки оформити юридичне закріплення економічних стосунків. Поряд із лізинговим договором, укладають і багато інших договорів та супровідних документів щодо обслуговування основного (лізингового) договору, а саме: заяву про проведення лізингу майна, замовлення-наряд на поставку майна, кредитний договір, договір купівлі-продажу, акт приймання-передачі обладнання (майна) в експлуатацію, договір з технічного обслуговування лізингового майна, договір про страхування майна та інші [35, с.107].

В комплексі лізингових відносин ТОВ «Залізний Пегас» головна роль належить відносинам щодо передачі майна в тимчасове користування, тобто лізинговому договору. Всім іншим договорам лізингового процесу відводиться другорядна роль. У випадку неукладення лізингового договору втрачає всякий сенс робота з укладення всіх інших договорів та супровідних документів. Не випадково, що на протязі всієї роботи основна увага відводиться відносинам, які направлені на виконання лізингового договору.

Юридичне оформлення всіх супровідних документів, по обслуговуванню основного договору слід розмежувати на наступні два етапи: перший - оформляються всі необхідні документи, які необхідно підготувати до укладання лізингового договору, і другий - юридично оформляються документи одночасно з укладенням лізингового договору і після його укладення [35, с.108].

Документи першого етапу оформляються в такій обов'язковій послідовності: заява про проведення лізингу майна, замовлення-наряд на поставку майна, кредитного договору, договір купівлі-продажу, акт приймання-передачі майна. Юридичне оформлення цих документів засвідчує створення необхідних умов для укладення лізингового договору.

На другому етапі оформляються всі останні супровідні лізинговому процесу документи, які створюють сприятливі умови для успішного виконання зобов'язань щодо лізингового договору.

У випадку позитивного вирішення питання про встановлення з клієнтом лізингових відносин лізингодавець повідомляє про це лізингоодержувача і направляє постачальнику замовлення-наряд на поставку майна. В цьому документі лізингодавець повідомляє постачальника, що він прийняв заявку від лізингоотримувача на лізинг майна і в зв'язку з цим подає постачальнику відповідний наряд на виробництво і поставку об'єкта лізингу.

Постачальник виконує свої зобов'язання по замовленню-наряду перед лізингодавцем шляхом укладення між ними договору купівлі-продажу, який регламентує їхні взаємовідносини в процесі виробництва, доставки і оплати об'єкта лізингу.

В договорі купівлі-продажу ТОВ «Залізний Пегас» обов'язково відображують такі положення [28, с.13]:

- майно передається з метою його подальшої передачі лізингоотримувачу;
- замовник (лізингодавець) передає всі свої обов'язки, за виключенням платіжних, лізингоотримувачу, і постачальник з цим згоден;
- постачальник згоден з тим, що замовник передає всі свої права (за виключенням права власності) лізингоотримувачу і передає йому право безпосередньо пред'являти всі претензії до постачальника.

Порядок поставки і прийняття лізингового майна оформляється актом приймання-передачі майна (обладнання) в експлуатацію. В прийнятті майна беруть участь постачальник, лізингодавець і лізингоотримувач. В акті

засвідчується, що поставлене майно відповідає всім вимогам, вказаним в замовленні-наряді, повністю укомплектоване, працездатне і готове до використання. Підписуючи акт приймання-передачі, лізингоотримувач засвідчує належну поставку майна відповідно до вимог договору купівлі-продажу. З дати підписання акта приймання-передачі до лізингоотримувача ТОВ «Залізний Пегас» переходить багато прав і обов'язків лізингодавця, а саме [28, с.13]:

- починається строк відліку лізингового договору;
- лізингодавець звільняється від відповідальності перед лізингоотримувачем за якість і придатність майна, гарантійних зобов'язань постачальника;
- ризик випадкової загибелі, втрати, пошкодження, розкрадання майна переходить до лізингоотримувача;
- приймає на себе всі права лізингодавця по відношенню до постачальника, пов'язані з можливістю прямо пред'являти претензії щодо якості майна, ремонту і його гарантійного обслуговування.

Основним документом лізингової угоди є договір лізингу ТОВ «Залізний Пегас». Він укладається в письмовій формі між лізингодавцем і лізингоотримувачем про надання останньому в тимчасове користування майна за відповідну плату для підприємницької діяльності.

Як свідчить закордонний досвід, лізингова угода може будуватися у функціональному чи в умовно-правовому плані.

2Перший варіант договору представлений послідовним переліком можливих операцій, пов'язаних з його реалізацією: купівля, транспортування, монтаж, ремонт, виплата лізингових платежів, страхування та ін. При цьому, в кожному з пунктів зазначаються права та обов'язки сторін.

У другому варіанті угода поділяється на пункти, в яких перелічуються умови її прийняття та розторгнення, окремо права та обов'язки

лізингоотримувача, лізингодавця, права та обов'язки третіх сторін, якщо такі є, та ін.

Так, умовно-правовий договір ТОВ «Залізний Пегас» зазвичай містить такі положення [45, с.256]:

- пропозиція по лізингу, в якій висвітлюються вимоги до організації лізингової угоди та ліміт часу, протягом якого така операція повинна бути укладена;

- умови лізингу. В цей розділ входять основні показники операції: назва майна, постачальник, ціна продажу, строк дії угоди, умови постачання, платежів, сплата податків, внесків;

- зміст договору, де зазначається основні принципи лізингу (використання обладнання, можливість суборенди тощо);

- умови прийняття договору;

- особливості відмови від договору та його розторгнення. Тут передбачаються також можливі дії сторін у випадку непогодження з розторгненням договору;

- права та обов'язки лізингоотримувача в процесі реалізації угоди;

- права та обов'язки лізингодавця.

Угоди функціонального типу будуються за принципами послідовного опису дій лізингодавця та лізингоотримувача з реалізації угоди. Як приклад побудови функціональної угоди ТОВ «Залізний Пегас», можна привести таку послідовність [64, с.226]:

- сутність і предмет договору;

- порядок оформлення та прийняття договору;

- приведення договору в дію;

- зв'язок лізингодавця з постачальником, транспортування, монтаж майна тощо;

- страхування предмета лізингу;

- оформлення зворотного зв'язку між лізингодавцем та лізингоотримувачем, лізингоотримувачем та постачальником;
- використання лізингового майна;
- проведення ремонту, профілактики, гарантованого обслуговування майна;
- підготовка спеціалістів підприємства-лізингоотримувача до роботи на об'єкті лізингу. Надання супутньої документації;
- пролонгація договору та купівля майна, що було в користуванні;
- виплата лізингових платежів та інших компенсацій;
- розторгнення договору;
- закінчення дії угоди.

Кредитування учасників зовнішньоекономічної діяльності відіграє суттєву роль в умовах загострення конкуренції на світових ринках. Підприємства намагаються забезпечити свої потреби в обіговому (робочому) капіталі на місцевому кредитно-фінансовому ринку, і їх фінансування здійснюється як правило, по лінії банківських запозичень [68, с.57].

ТОВ «Залізний Пегас» здійснює постачання вантажних транспортних засобів від провідних компаній, а саме «Volvo», «Shčoda» за умовами міжнародного лізингу. Міжнародний лізинг - договір лізингу, що укладається суб'єктами лізингу, які перебувають під юрисдикцією різних держав, або в разі якщо майно чи платежі перетинають державні кордони.

У своїй міжнародній діяльності ТОВ «Залізний Пегас» використовує механізм прямого імпортного лізингу. Лізинг дає змогу експортереві негайно і в повному обсязі отримати платіж, оскільки обладнання продається лізингодавцеві і експортер звільняється від усіх фінансових проблем, пов'язаних з цим товаром, за винятком зобов'язань за гарантійними строками.

Позитивні моменти використання лізингу для імпортера транспортних засобів ТОВ «Залізний Пегас» показані на рис. 2.5.

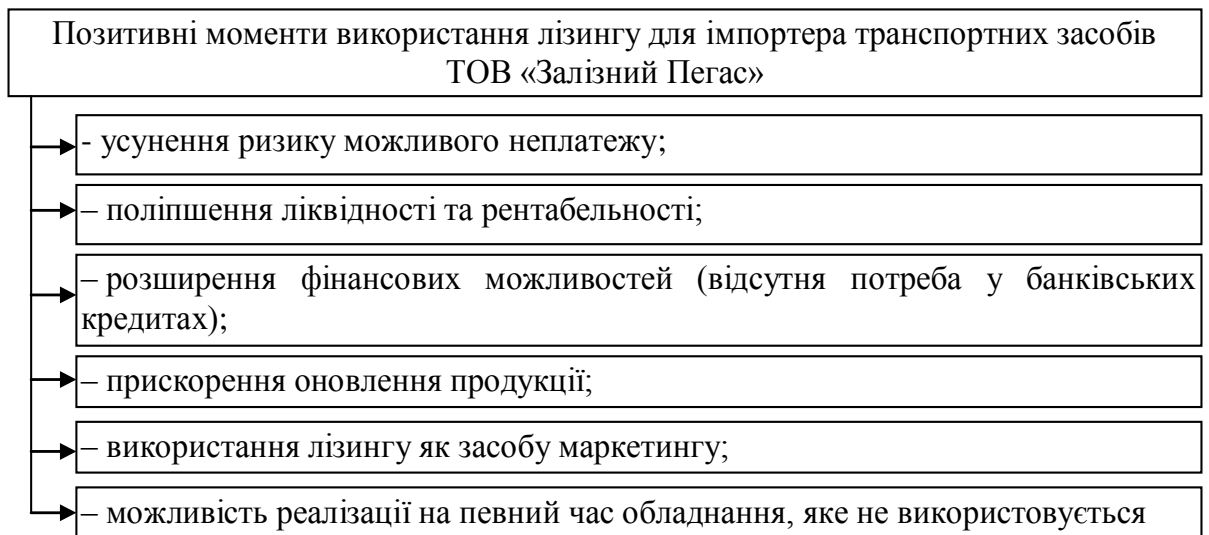

Рисунок 2.5. Позитивні моменти використання лізингу для імпортера транспортних засобів ТОВ «Залізний Пегас»

Отже, імпортна лізингова операція ТОВ «Залізний Пегас» - це лізингова операція, в якій лізингодавець купує предмет оренди в іноземній фірмі і передає його вітчизняному лізингоодержувачу.

Дослідження засвідчили, що в процесі придбання автотранспортних засобів іноземного виробництва ТОВ «Залізний Пегас» багато років співпрацює з відомою лізинговою компанією ПАТ «Теком-лізинг». Механізм організації лізингових відносин ТОВ «Залізний Пегас» діє наступним чином: лізингоодержувач ТОВ «Залізний Пегас» визначається з об'єктом лізингу у іноземного постачальника транспортних засобів – компанії «Volvo» та звертається до лізингової компанії - ПАТ «Теком-лізинг». В разі позитивного рішення щодо надання лізингової послуги укладається договір фінансового лізингу і лізингоотримувач сплачує визначений авансовий платіж лізинговій компанії. Узагальнена модель імпортного лізингу ТОВ «Залізний Пегас» представлена на рис. 2.6.

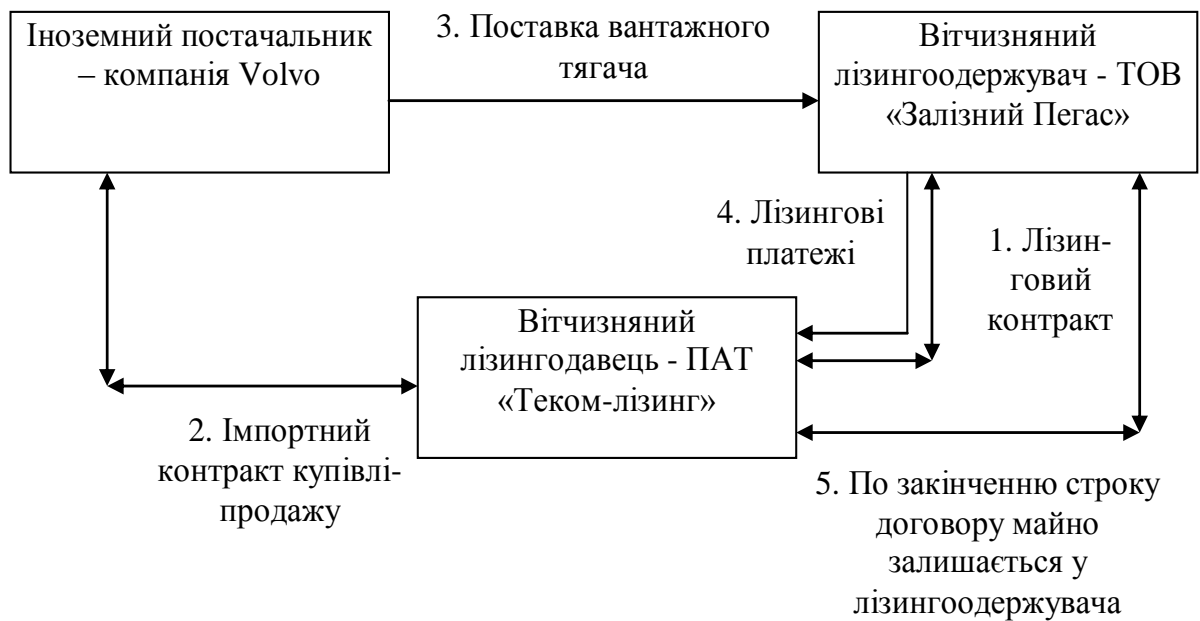

Рисунок 2.6. Узагальнена модель імпортного лізингу ТОВ «Залізний Пегас»

Можна зробити висновок, що ТОВ «Залізний Пегас» є великою транспортно-логістичною компанією, яка в своїй діяльності використовує лізингові операції з метою фінансування надходження основних засобів. Основою міжнародних лізингових операцій підприємства є схема імпортного лізингу, яка дозволяє ефективно вирішувати стратегічні завдання з постачання техніки провідних іноземних виробників.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ ПОСЛУГ

3.1 Проблемні аспекти здійснення лізингових операцій на підприємствах сфери послуг

Останніми роками компанії, що займаються веденням господарства, все частіше виходять на зовнішні ринки. У більшості міжнародних договорів оренди орендарем є українська сервісна компанія. На цьому етапі в різних регіонах України є відповідна інформація про "Volvo", "Mercedes", "Renault", "Scania", "Mann", "Dimler-Benz" та "Dimler-Benz" у Німеччині. "Досвід лізингового бізнесу передає велику кількість умов лізингу обладнання [68, с.57]. На думку експертів, запровадження та розширення плану фінансування оренди в українській галузі надзвичайно важливе для відродження та стабільності різних сфер бізнесу. Менеджер сервісної компанії вважає, що необхідно створити лізингову компанію на базі промислового підприємства, щоб забезпечити державу коштами на замовлення обладнання, а підприємці, які отримують обладнання, можуть дозволити собі 3 роки. Досить надійний напрямок лізингу як [53, с.118]:

- автобуси та мікроавтобуси, що використовуються для міських та міжміських пасажирських перевезень;
- спеціалізовані вантажівки та міні-автомобілі забезпечують продукцію та матеріали (включаючи холодильники) для роздрібною та дрібною оптовою торгівлі;
- автотягачі з напівпричепом для міжнародних вантажних перевезень.

Більшість лізингових компаній можуть прийняти цей метод лізингу, особливо ті лізингові компанії які знаходяться на ранніх стадіях розвитку. Слід зазначити, що як основна частина вітчизняного лізингового ринку транспортні засоби є найбільш поширеними. Також є попит на нерухомість, послуги, торгівлю та обладнання (банківська справа, навантаження, технології).

Механізм лізингу широко використовується в промисловості та інших галузях економіки, включаючи переробну промисловість, сільське господарство, будівництво та нерухомість [45, с.257].

Тому сьогодні можна сказати, що процес лізингового бізнесу розвивається на українському ринку. Для України дуже важливо засвоїти досвід розробки закордонних лізингових проектів, щоб створити конкурентоспроможні та ефективні лізингові компанії, які зможуть ефективно працювати та надавати різні послуги компаніям, що розвиваються у світі.

Сьогодні лізинг займає важливе місце в економіці багатьох країн і є ознакою його бурхливого розвитку. За обсягом лізингового бізнесу лідирує Північна Америка, за нею - Європа. Африка, Австралія та Океанія, Європа та Південна Америка мають найвищі темпи зростання на ринку оренди. Що стосується окремих країн, то Сполучені Штати мають найбільший річний обсяг операцій на ринку лізингу, за ними слідують Японія та Німеччина, з великим розривом [57, с.590].

В останні роки німецькі лізингові компанії вийшли на міжнародний ринок із широким спектром послуг, але вони все ще багато в чому відстають від американських та японських компаній.

Ринок лізингових послуг у більшості європейських країн має тенденцію до зростання, особливо в країнах колишнього соціалістичного табору, таких як Чеська Республіка та Естонія. Безперечно, це доводить, що уряди цих країн створили сприятливе інвестиційне середовище для підписання договорів лізингу, що особливо позитивно впливає на оновлення та технологічну трансформацію виробництва на підприємствах в економічних умовах [32, с.20].

У розвинених країнах на лізинговий бізнес припадає 2-5% ВВП та 15-30% інвестицій в основний капітал, тоді як в Україні ці показники становлять 0,5% та 2,7% відповідно. Пропозиція лізингових компаній та банків задовольняє лише 10% загального попиту на лізингові послуги, що вказує на необхідність подальшого вдосконалення ринку лізингу. Актуальність розвитку накопичення лізингу в Україні залежить від необхідності реалізації національної стратегії розвитку вітчизняних виробників та забезпечення формування інтеграції соціально орієнтованої ринкової економіки.

У світовій економіці інвестиції в основні засоби поступаються лише банківським позикам. За даними Європейської федерації асоціацій лізингових компаній, 28,2% інвестицій у Великобританії здійснюється у формі лізингового бізнесу, 16,6% у Німеччині, 30% у США, 17,5% у Франції та 26,3% у Швеції. У 2019 році загальна сума договору оренди складає 415 мільярдів доларів США, а на частку США припадає 62%, або 260 мільярдів доларів США. У всіх розвинених країнах ринок сільськогосподарських послуг залишається стабільним.

Розвиток сучасного світового ринку послуг лізингу має такі характеристики: Щорічний обсяг нового бізнесу - близько 450 млрд. Доларів США; балансова вартість орендованого майна - 1,5 трлн. долар США

Тільки після встановлення внутрішнього ринку лізингу в Україні можна буде розвивати лізинг на зовнішніх ринках, оскільки в даний час жодна країна не почала розвивати лізинг на міжнародному ринку, перш за все, тестувала на внутрішньому ринку. Тому ми спробуємо окреслити проблеми, з якими стикаються вітчизняні та іноземні лізингові організації на внутрішньому ринку, а потім доповнити властиві проблеми зовнішнього лізингу [29, с.334].

По-перше, це неоднозначне тлумачення цих та інших нормативних актів. Тому основними законодавчими питаннями внутрішнього та міжнародного лізингу є [39, с.145]:

- визначення фінансового лізингу є неадекватним і вводяться необґрунтовані обмеження щодо умов договору фінансового лізингу;

- нерозумні вимоги до складу розміру лізингових платежів.

Це є невиправданим обмеженням свободи договірних відносин між учасниками контракту фінансового лізингу;

- орендодавець заздалегідь повертає податок орендодавцю з орендованого майна;

- обов'язок передати право власності на майно орендарю після закінчення строку фінансової оренди. Ми вважаємо, що мова може йти лише про можливість (право вибору) передачі права власності на предмет фінансової оренди орендарю. Конкретні умови передачі права власності повинні бути визначені в договорі фінансової оренди;

- надмірний податок на додану вартість стягувався під час передачі права оренди. Орендар змушений платити податок на додану вартість двічі: по-перше, орендодавець збільшує основну вартість предмета на суму податку на додану вартість; по-друге, орендар отримує право власності;

- процедури повернення майнових прав складні і не можуть гарантувати швидкого повернення орендованих активів, коли орендар порушує контракт або банкрутує;

- неповний перелік випадків, коли повернення об'єкта лізингу лізингодавцю дозволено у несудовому порядку. Дотепер цей перелік обмежений лише випадком несплати двох періодичних платежів. На нашу думку, для лізингодавця слід запровадити спрощений порядок вилучення переданого в лізинг майна і в таких випадках: погане технічне обслуговування майна лізингоотримувачем, погіршення ним стану об'єкта лізингу, неплатоспроможності лізингоотримувача [10, с.455].

Державна система регулювання лізингової діяльності має багато недоліків, пов'язаних з міжнародним лізинговим бізнесом, особливо [21]:

- права орендаря перед продавцем (щодо якості, цілісності та цілісності майна, його обслуговування, гарантійного ремонту тощо) не є необхідними та недостатнім захистом, що особливо важливо при підписанні міжнародного договору оренди;

- предмети оренди, ввезені резидентами України, не мають жодних пільг щодо сплати митних зборів. порівняно з будь-яким іншим імпортом;

- експортний лізинговий бізнес вимагає отримання ліцензії, що спричинило надмірні труднощі та витрати. Тому можна сказати, що нині імплементація міжнародних експортних договорів лізингу є відносно складною;

- у випадку міжнародного лізингу плата сплачується в українській валюті. лізингоотримувачі-резиденти можуть сплатити авансовий платіж в іноземній валюті, але вони заплатять у гривні після отримання предмета користування. Тому іноземні лізингодаці вимагатимуть ранжування валюти як гарантію проти інфляції та знецінення грошей;

- неефективна система технічного нагляду. Це уповільнює процес впровадження нових технологій на умовах лізингового імпорту та зменшує експортний потенціал країни, в тому числі за рахунок експортного лізингу.

Серед основних макроекономічних проблем, що заважають розвитку українській лізинговій галузі, можна визначити такі моменти [6, с.203]:

- більшість українських банків не можуть надавати довгострокові позики для лізингових проектів. Цю проблему можна вирішити за допомогою торгового кредиту та широкого використання міжнародного імпортного бізнесу. Вартість використання торгових кредитів іноземних виробників або залучення іноземних інвестицій для розвитку лізингового бізнесу набагато нижча та прийнятна для українських споживачів;

- платоспроможність існуючих та потенційних лізингоотримувачів є низькою;

- економічна та політична нестабільність, що призводить до великих ризиків для лізингу в Україні;

- у багатьох випадках психологічні проблеми пов'язані з небажанням українських споживачів орендувати відносини. Українські лізингодержувачі не сприймають усіх тонкощів та особливостей лізингового бізнесу, оскільки вони звикли до традиційного державного фінансування, а тому можуть не повертати кошти. Тому вони не усвідомлювали важливості своєчасної сплати орендних платежів та своїх зобов'язань.

Лізинг є дуже важливим інструментом формування капіталу у всьому світі, і можна зробити висновок, що він може зробити вагомий внесок у економічне зростання та розвиток України. Зростання внутрішнього ринку лізингу знаходиться під тиском, що є наслідком політичної нестабільності. Однак є перспективи для розвитку лізингу, оскільки країна має чіткий шлях до вступу до Європейського Союзу. Однак законодавча влада не забезпечує стабільної основи для лізингу;

Терміни та невизначеність судового процесу впливають на лізингові компанії для поглибленої оцінки всіх ризиків до укладення контракту. Головною перешкодою для розвитку ринку лізингу є брак фінансових ресурсів в Україні.

3.2. Обґрунтування фінансового механізму формування лізингових платежів на підприємстві сфери послуг

Фінансування договору лізингу та погашення боргу може здійснюватися різними способами. Лізингодавець та лізингоотримувач обирають найбільш зручний графік виплат з точки зору умов оплати та суми. Обрані умови та план виплат відповідатимуть двом основним критеріям обох сторін, а договір лізингу буде підписаний [12, с.335]:

- лізинговий платіж повинен забезпечити лізинговій компанії прибуток не нижче середньої рентабельності вкладеного капіталу та оплатити всі витрати, пов'язані з виконанням та підтримкою договору;
- ціна лізингу для лізингоотримувача не повинна бути вищою за ціну банківської позики на придбання відповідного майна.

Метод розрахунку лізингових платежів заснований на теорії, згідно з якою вартість грошей змінюється з часом. Для всіх планів врегулювання основною вимогою є те, що теперішня вартість усіх платежів дорівнює вартості майна, що дається в лізинг. Відповідно до загальновизнаного принципу, що вартість грошей змінюється з часом, завжди краще мати певну кількість грошей сьогодні, ніж мати їх завтра. Це зумовлено кількома основними факторами [1, с.87]:

- інфляція (з часом знецінення валюти внаслідок загального зростання цін на товари);
- ризик (невизначеність у майбутньому збільшує вартість наявної валюти: сьогодні гривня вже на рахунку, чи з'явиться вона завтра - це вже інше питання);
- оборот (готівка може з часом приносити дохід: ви можете вносити гроші в депозити або проводити деякі інші інвестиційні операції, крім вкладених коштів, ви також можете отримати певний прибуток).

Лізингова компанія, яка фінансує договір лізингу ТОВ «Залізний Пегас» (наприклад, ПАТ «Теком-Лізинг»), повинна враховувати в лізингових платежах часовий розрив між сплатою грошових коштів постачальнику та отриманням грошей від лізингоотримувача.

У більшості випадків загальна сума всіх платежів за договором лізингу в основному включає (1) авансові платежі, (2) періодичні лізингові платежі та (3) викупну (залишкову) вартість. У цьому випадку оплата періодичних орендних платежів може бути визначена за допомогою різних варіантів:

1) Періодичні платежі, які виплачуються регулярно; вони поділяються на [19, с.312]:

- постійний платіж (ануїтет);
- оплата з постійною швидкістю зміни;
- платити з рівною амортизацією боргу;

2) нерегулярні платежі – лізингові платежі погоджуються сторонами відповідно до графіку, в якому вказані певні строки та суми платежів.

Той чи інший план виплат застосовується на вимогу договірних сторін. З точки зору лізингодавця, на рішення плану виплат впливають такі фактори: сезонність виробництва, небажання вкладати одночасно багато капіталу для розвитку матеріально-технічної бази виробництва; швидко повернути вартість майна та забезпечити більш ліквідний баланс для отримання подальших позик, інвестиційної політики тощо. Лізингові компанії, як правило, пропонують той самий план врегулювання платежів, що і план компанії щодо залучення та погашення ресурсів для фінансування лізингу. Лізингова компанія зазвичай пропонує той самий план врегулювання платежів, що і план залучення та повернення ресурсів для фінансування лізингу. Як правило, банк, який фінансує лізингову компанію, діє за фактичним кредитом з однаковою процентною ставкою, створюючи відсоток використання кредитних ресурсів. Отже, лізингова компанія прийме будь-який план, який може забезпечити очікуваний прибуток. Відшкодування всіх витрат, пов'язаних з контрактом. Якщо лізингова компанія використовує запозичене альтернативне фінансування договору лізингу, або залучає інші джерела кредиту але з більш жорсткими правилами виплат, то треба бути обережними тому що в один момент може не залишитись «живих коштів» для повернення залучених ресурсів, та сплати процентів за користування [19, с.313].

Розглянемо поетапно різні схеми розрахунку лізингових платежів ТОВ «Залізний Пегас». Для цього введемо деякі позначення:

P – первісна вартість предмету лізингу (якщо договором передбачено авансовий платіж, то до уваги береться вартість за мінусом суми авансового платежу);

n – строк лізингу в місяцях, кварталах, роках (загальна кількість лізингових платежів);

i – відсоткова ставка за період (в розрахунках річну відсоткову ставку ділять на кількість періодів лізингу в році. Так, для щомісячних лізингових платежів річну відсоткову ставку необхідно розділити на 12);

S – залишкова (викупна) вартість предмету лізингу. При цьому слід зазначити, що незалежно від методу розрахунку, чим вищою буде викупна вартість предмету лізингу – тим більший розмір процентів сплатить лізингоотримувач і отримає лізингова компанія.

A – Лізинговий платіж.

1. Регулярні постійні платежі (ануїтет)

Регулярні постійні платежі передбачають виплату однакової суми лізингового платежу через однакові проміжки часу. Такий механізм припливу (відпливу) грошей має назву ануїтету. Сума лізингового платежу розраховується за формулою:

$$A = (P - S \frac{1}{(1+i)^n}) \times (\frac{i}{1 - (1+i)^{-n}}) \quad (3.1)$$

Загальна сума лізингових платежів обраховується як добуток отриманого лізингового платежу та кількості лізингових платежів.

Розглянемо приклад:

Вартість предмета лізингу 1000 грн., ставка 15 % річних або 1,25 % на місяць, строк лізингу прийемо за 5 місяців, залишкова (викупна) вартість становить 200 грн.

Підставивши значення змінних у наведену формулу отримаємо суму лізингового платежу:

$$A = (1000 - 200 \cdot \frac{1}{(1+1,25\%)^5}) \times (\frac{1,25\%}{1 - (1+1,25\%)^{-5}}) = 168,55 \text{ грн.}$$

Розподіл лізингового платежу на амортизацію боргу (погашення вартості майна) та проценти проводиться послідовно. Сума, що йде в погашення вартості майна, визначається як різниця суми лізингового платежу та процентів на залишок заборгованості:

$$d_t = A - D_{t-1} \cdot i, \quad (3.2)$$

де d_t – сума, що відноситься в погашення вартості майна в періоді $t=1, \dots, n$.

D_{t-1} – залишок заборгованості за предмет лізингу на кінець періоду $t-1$.

Для зручності наведемо графік сплати лізингових платежів, погашення вартості майна та процентів в табличній формі (табл. 3.1)

Таблиця 3.1-Розрахунок лізингових платежів ТОВ «Залізний Пегас» за методикою регулярних постійних платежів (ануїтету)

Лізингові періоди	Залишок заборгованості, (гр.2-гр.3)	Погашення вартості майна, (гр.5-гр.4)	Проценти, (гр.2*ставка лізингу)	Лізинговий платіж
1	2	3	4	5
1	1000,00	156,05	12,50	168,55
2	843,95	158,00	10,55	168,55
3	685,95	159,98	8,57	168,55
4	525,97	161,98	6,57	168,55
5	364,00	164,00	4,55	168,55
Всього	200,00	800,00	42,75	842,75

З таблиці 3.1 видно, що розмір процентів зменшується з часом, тоді як сума амортизації боргу зростає навпаки. Згідно з цією схемою, у перший період лізингу баланс лізингодавця є менш ліквідним, фінансова стійкість компанії відносно невелика, а звіт про прибутки та збитки компанії відобразатиме значні фінансові витрати. Якщо лізингоотримувач планує отримати у банку позику на виробництво та розробку протягом першого терміну оренди, а вартість оренди є досить великою для компанії, йому необхідно узгодити інші плани виплат лізингу з компанією-лізингодавцем.

Цей тип лізингового плану (ануїтету) в основному використовується для лізингу основних засобів та обладнання, а його амортизація застосовується лінійним методом

2. Регулярні платежі з постійною швидкістю змін умов погашення заборгованості за лізингом передбачають зміну (збільшення або зменшення) лізингової плати, а ставка збільшення (зменшення) кожного предмета залишається незмінною. Іншим способом прискорити (зменшити) амортизацію боргу (повернути вартість майна). Лізинговий платіж розраховується за такою формулою:

$$A_t = A_1(1+k)^{t-1}, \quad (3.3)$$

де A_1 – розмір першого лізингового платежу;

t – період лізингу = 1, ..., n ;

k – темп приросту. Якщо $k > 0$ – відбувається прискорене погашення вартості майна, якщо $k < 0$ – навпаки відбувається зменшення розміру платежів з плином часу.

Розмір першого лізингового платежу визначається:

$$A_1 = (P - S \frac{1}{(1+i)^n}) \times \frac{i - k}{1 - (\frac{1+k}{1+i})^n}, \quad (3.4)$$

Розподіл платежу на амортизацію боргу (виплата ціни виробу) та проценти проводиться так само як і в попередньому прикладі: сума, що йде в погашення вартості майна, визначається як різниця суми лізингового платежу та процентів на залишок заборгованості.

Використовуючи дані попереднього прикладу та приймаючи темп приросту рівним 36 % річних (3 % в місяць) перший лізинговий платіж буде дорівнювати:

$$A_1 = (1000 - 200 \frac{1}{(1+1,25\%)^5}) \times \frac{1,25\% - 3\%}{1 - (\frac{1+3\%}{1+1,25\%})^5} = 158,85 \text{ грн.}$$

Наведемо графік сплати лізингових платежів, відшкодування вартості предмета лізингу та процентів в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2-Розрахунок лізингових платежів ТОВ «Залізний Пегас» за методикою регулярних платежів з постійним темпом зміни

Лізингові періоди	Залишок заборгованості, (гр.2-гр.3)	Погашення вартості майна, (гр.5-гр.4)	Проценти, (гр.2*ставка лізингу)	Лізинговий платіж
1	2	3	4	5
1	1000,00	146,35	12,50	158,85
2	853,65	152,95	10,66	163,62
3	700,70	159,77	8,76	168,53
4	540,93	166,82	6,76	173,58
5	374,11	174,11	4,68	178,77
Всього	200,00	800,00	43,37	843,37

Як бачимо з таблиці 3.2, кожен наступний лізинговий платіж на 3 % більший за попередній.

Якщо необхідно, щоб лізингові платежі зменшувались з плином часу, значення коефіцієнту k необхідно зробити від'ємним. Використовуючи дані попереднього прикладу приймемо темп приросту рівним -36% річних (-3% в місяць) та наведемо графік сплати лізингових платежів в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3-Розрахунок лізингових платежів ТОВ «Залізний Пегас» за методикою регулярних платежів з постійним темпом зменшення з плином часу

Лізингові періоди	Залишок заборгованості, (гр.2-гр.3)	Погашення вартості майна, (гр.5-гр.4)	Проценти, (гр.2*ставка лізингу)	Лізинговий платіж
1	2	3	4	5
1	1000,00	166,34	12,50	178,84
2	833,66	163,05	10,42	173,47
3	670,62	159,88	8,38	168,27
4	510,73	156,83	6,38	163,22
5	353,90	153,90	4,42	158,32
Всього	200,00	800,00	42,11	842,11

Як видно з таблиці, кожна додаткова плата за оренду на 3% нижча від попередньої. У той же час, витрати на придбання предмета лізингу погашаються в перші періоди вищою ставкою, ніж у попередніх прикладах, завдяки чому лізингова компанія отримує меншу суму грошей. Так схема лізингових платежів може астосовуватись у випадках прискореної амортизації об'єкту лізингу.

Має сенс, що чим вищий модуль значення коефіцієнта k , тим більша різниця між найбільшою та найменшою орендними виплатами з контракту.

3. Регулярні платежі з амортизацією боргу рівними частинами

При такій схемі розмір лізингового платежу визначається як сума відшкодування вартості предмета лізингу та процентів. При цьому погашення вартості предмету лізингу в кожному періоді відбувається рівними частинами, а сума процентів визначається виходячи з величини заборгованості за предмет лізингу на початок періоду.

Сума періодичного відшкодування вартості предмета лізингу визначається діленням вартості, що погашається на кількість періодів:

$$d = \frac{P - S}{n} = \text{const}, \quad (3.5)$$

де d – сума відшкодування вартості предмета лізингу.

Лізинговий платіж визначається за формулою:

$$A_t = D_{t-1} \cdot i + d, \quad (3.6)$$

Залишок заборгованості за предмет лізингу (D_t) на початок кожного наступного періоду визначається як різниця залишку заборгованості на початок попереднього періоду (D_{t-1}) та щомісячної суми погашення вартості предмету лізингу (d). Використовуючи дані попередніх прикладів наведемо графік лізингових платежів у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4- Розрахунок лізингових платежів ТОВ «Залізний Пегас» за методикою регулярних платежів з амортизацією боргу рівними частинами

Лізингові періоди	Залишок заборгованості, (гр.2-гр.3)	Погашення вартості майна, (гр.5-гр.4)	Проценти, (гр.2*ставка лізингу)	Лізинговий платіж
1	2	3	4	5
1	1000,00	160,00	12,50	172,50
2	840,00	160,00	10,50	170,50
3	680,00	160,00	8,50	168,50
4	520,00	160,00	6,50	166,50
5	360,00	160,00	4,50	164,50
Всього	200,00	800,00	42,50	842,50

Як бачимо, платежі з постійним додатнім темпом приросту в абсолютному значенні дають найбільший прибуток лізинговій компанії і, відповідно, є найбільш витратними для лізингоотримувача.

На практиці, лізингові компанії частіше за все використовують дві схеми з наведених: ануїтет та платежі з рівномірним погашенням вартості предмету лізингу (графа 2 та графа 5). При цьому слід зазначити, що при рівних умовах щодо відсоткової ставки, строку лізингу та викупної вартості абсолютний дохід від застосування ануїтету завжди буде більший.

4. Нерегулярні платежі

Нерегулярні платежі лізингових оплат, які сплачуються в різних розмірах у різні періоди, називаються нерегулярними платежами. Ініціатива здійснювати нерегулярні платежі зазвичай виходить від лізингоотримувача. Це пов'язано головним чином із сезонністю бізнесу орендаря або стратегією одночасного вкладення великих сум готівки в лізинг. Зазвичай лізингоотримувач пропонує погодитися на графік, за яким лізинговий платіж є незначним протягом першого періоду оренди і швидко зростає протягом певного періоду. Слід зазначити, що при поданні заявки на отримання банківської позики існує подібний план, який передбачає, що суб'єкт позики повинен затримуватися з виплатою, а відсотки сплачувати щомісяця. В такому випадку заробіток лізингової компанії переважно буде більшим ніж при застосуванні схем

регулярних платежів. Необхідно також зазначити, що в цьому збільшується ризик, пов'язаний з невиконання клієнтом договору лізингу, а тому лізингова компанія завжди збільшить процент по лізингу на премію за ризик дефолту по контракту [7, с.55].

На практиці також трапляються випадки, коли клієнти хочуть платити швидше комісію за об'єкт, зменшуючи тим самим відсотки, що виплачуються лізинговій компанії. У той же час клієнт запропонував узгоджений графік виплат, за яким лізингові платежі в перші кілька періодів були досить значними, але різко впали через певний проміжок часу. У цьому випадку розмір відсотків, отриманих компанією-лізингодавцем, буде нижчим за розмір відсотків, коли застосовується періодичний план виплат.

З огляду на це, лізингова компанія в цьому випадку повинна збільшити коефіцієнт лізингу, щоб зробити вибір. Причиною збільшення процентних ставок є те, що за цим типом програм, порівняно із заявами на аннуїтет або іншими звичайними планами, лізингова компанія не отримує частини доходу.

Далі наводиться процедура розрахунку нерегулярних орендних платежів. Спочатку визначте графік орендних платежів. Розподіл вартості предмета оренди та погашення відсотків узгоджується за відомою формулою:

$$d_t = A - D_{t-1} \cdot i, \quad (3.7)$$

де d_t – сума, що відноситься в погашення вартості мана в періоді $t = 1, \dots, n$;

D_{t-1} – залишок заборгованості за предмет лізингу на кінець періоду $t-1$.

Останній лізинговий платіж досягнув вирівнювання платежу та заборгованості за предметом лізингу. Для того, щоб визначити останній лізинговий платіж, необхідно здійснити дисконтування (знижку до теперішньої вартості) потоку лізингових платежів на додаток до останнього лізингового платежу. Знайдіть арифметичну різницю між вартістю майна та сумою знижки на орендну плату. Різниця становитиме поточну вартість останнього

лізингового платежу. Необхідно розрахувати майбутню вартість плану. Далі наведена формула для виконання зазначеного розрахунку [22, с.98].

Сума дисконтованих лізингових платежів:

$$\sum_{t=1}^{n-1} A_t \frac{1}{(1+i)^t}, \quad (3.8)$$

Розмір останнього лізингового платежу розраховується за формулою:

$$A_n = (P - S \frac{1}{(1+i)^n} - \sum_{t=1}^{n-1} A_t \frac{1}{(1+i)^t}) \times (1+i)^n, \quad (3.9)$$

Розглянемо наведені формули розрахунку на прикладі.

Залишимо такі самі параметри лізингової угоди як і в попередніх прикладах (вартість предмету лізингу 1000 грн., процентна ставка по лізингу 1,25 % на місяць, строк лізингу приймемо за 5 місяців, залишкова (викупна) вартість становить 200 грн.). Крім того, погоджено наступні лізингові платежі: 1-й період лізингу – 20,00 грн., 2-й період – 0,00 грн., 3-й період – 50,00 грн., 4-й період – 350,00 грн. Необхідно визначити суму останнього лізингового платежу та побудувати графік платежів.

Спочатку продисконтуємо суму запропонованих лізингових платежів. Підставивши значення змінних у наведену формулу отримаємо:

$$\sum_{t=1}^4 A_t \frac{1}{(1+1,25\%)^t} = 20 \frac{1}{(1,0125)^1} + 50 \frac{1}{(1,0125)^3} + 350 \frac{1}{(1,0125)^4} = 400,96 \text{ грн.}$$

Знайдемо майбутню вартість останнього лізингового платежу:

$$A_5 = (1000 - 200 \frac{1}{(1,0125)^5} - 400,96) \times (1+1,25\%)^5 = 437,43 \text{ грн.}$$

Побудуємо графік лізингових платежів в наступній таблиці.

З таблиці видно, що за всіх однакових умов, порівняно із згаданим вище загальноприйнятим планом витрат, послідовність платежів та сума мають значний вплив на загальний масштаб контракту. Це різниця між такими зазначими, що більшою буде максимальним і мінімальним роззривом при

нерегулярному графіку та сумою лізингових платежів, побудованих за методом ануїтету [26, с.105].

Таблиця 3.5-Розрахунок лізингових платежів ТОВ «Залізний Пегас» за методикою нерегулярних платежів

Лізингові періоди	Залишок заборгованості, (гр.2-гр.3)	Погашення вартості майна, (гр.5-гр.4)	Проценти, (гр.2*ставка лізингу)	Лізинговий платіж
1	2	3	4	5
1	20,00	1 000,00	12,50	7,50
2	-	992,50	-	-
3	50,00	992,50	24,97*	25,03
4	350,00	967,47	12,09	337,91
5	437,43	629,56	7,87	429,56
Всього	857,43	200,00	57,43	800,00

* Проценти за 2-й та 3-й періоди лізингу

Основна мета інвестицій, основна мета будь-якого комерційного підприємства максимізація прибутку. Припустимо, що середня прибутковість послуг на ринку становить 15%. Завдяки певним характеристикам компанії, компанія повинна витратити значно більші витрати, ніж більшість компаній на цьому ринку. Чи може така компанія оцінити свої послуги, виходячи із середньої ринкової прибутковості? Звичайно, ні, оскільки ціни на послуги компанії будуть значно вищими за середні ринкові, і компанія не зможе продавати свої послуги, як планувалося. Або в іншому випадку, внаслідок деяких обставин, вартість послуги компанії є досить низькою порівняно із середнім ринком. У цьому випадку, чи повинна компанія встановлювати середню ринкову норму рентабельності своїх послуг? Ані тому, що компанія в цьому випадку не отримує прибутку. Тому однією з головних умов збереження максимального прибутку є правильне визначення цін на ваші товари, послуги та роботи. Ціна є інструментом стимулювання попиту, але також і головним фактором довгострокової прибутковості. Для компаній, які сподіваються

завоювати стабільну позицію на ринку, ціноутворення є запорукою успіху обраної бізнес-стратегії.

3.3 Оцінка економічної ефективності використання фінансового лізингу в діяльності підприємства

Основою оцінкою ефективності лізингового бізнесу «Залізний Пегас» є порівняння загальних потоків платежів різних форм фінансування активів. Ефективність руху грошових коштів порівнюється з наступними основними рішеннями поточних витрат [38, с.45]:

- 1) Придбати активи за рахунок власних фінансових ресурсів.
- 2) Придбати активи за рахунок довгострокових банківських позик.
- 3) Оренда активів .

Основу грошового потоку придбання активу у власність ТОВ «Залізний Пегас» за рахунок власних фінансових ресурсів складають витрати з його купівлі, тобто ринкова ціна активу. Ці витрати здійснюються при купівлі активу і тому не потребують приведення до теперішньої вартості.

Основу грошового потоку придбання активу у власність за рахунок довгострокового банківського кредиту складають процент за користування кредитом та загальна його сума, яка підлягає поверненню при погашенні. Розрахунок загальної суми цього грошового потоку у теперішній вартості здійснюється за наступною формулою [38, с.46]:

$$\Gamma\PiК_{\Gamma} = \sum_{t=1}^n \frac{\PiК(1 - \Pi_{\Pi})}{(1+i)^t} + \frac{СК}{(1+i)^n}, \quad (3.10)$$

де $\Gamma\PiК_{\Gamma}$ – сума грошового потоку по довгостроковому банківському кредиту, приведена до теперішньої вартості; $\PiК$ – сума сплаченого проценту за кредит у відповідності до річної його ставки; $СК$ – сума отриманого кредиту, яка

підлягає погашенню в кінці кредитного періоду; Π_{Π} – ставка податку на прибуток, виражена десятковою дроб'ю; i – річна ставка проценту за довгостроковий кредит, виражена десятковою дроб'ю; n – кількість інтервалів, по яким здійснюється розрахунок процентних платежів, в загальному обумовленому періоді часу.

Оснoву грошового потоку оренди (лізингу) активу складають авансовий лізинговий платіж (якщо він обумовлений умовами лізингового договору) та регулярні лізингові платежі (орендна плата) за використання активу. Розрахунок загальної суми цього грошового потоку за теперішньою вартістю здійснюється за наступною формулою:

$$ГПЛ_T = АП_{л} + \sum_{t=1}^n \frac{ЛП(1 - \Pi_{\Pi})}{(1 + i)^t}, \quad (3.11)$$

де $ГПЛ_T$ – сума грошового потоку по лізингу активу, приведена до теперішньої вартості; $АП_{л}$ – сума авансованого лізингового платежу, передбаченого умовами лізингового договору; $ЛП$ – річна сума регулярного лізингового платежу за використання орендованого активу; Π_{Π} – ставка податку на прибуток, виражена десятковою дроб'ю; i – середньорічна ставка позикового процента на ринку капітала (середня ставка проценту по довгостроковому кредиту), виражена десятковою дроб'ю; n – кількість інтервалів, по яким здійснюється розрахунок процентних платежів, в загальному обумовленому періоді часу [31, с.52].

У розрахункових алгоритмах суми грошових потоків усіх видів, наведених вище, передбачається повне списання вартості активу в кінці строку його використання. Якщо після передбаченого строку використання активу, отриманого в оренду на умовах фінансового лізингу або придбаного у власність, він має ліквідаційну вартість, прогнозована її сума вираховується з грошового потоку. Розрахунок суми ліквідаційної вартості, яка віднімається, здійснюється за наступною формулою:

$$ДП_{ЛВ} = \frac{ЛВ}{(1+i)^n}, \quad (3.12)$$

де $ДП_{ЛВ}$ – додатковий грошовий потік за рахунок реалізації активу за ліквідаційною вартістю (після передбаченого строку його використання), приведений до теперішньої вартості; ЛВ – прогнозована ліквідаційна вартість активу (після передбаченого строку його використання); i – середньорічна ставка позикового проценту на ринку капітала (середня ставка проценту по довгостроковому кредиту), виражена десятковою дроб'ю; n – кількість інтервалів, за якими здійснюється розрахунок процентних платежів, в загальному обумовленому періоді часу.

Розглянемо наступну практичну ситуацію. Досліджуване нами автотранспортне підприємство ТОВ «Залізний Пегас» намагається придбати об'єкт основних засобів, або актив (сідловий тягач MAN TGX 26.440 6X2/2 BLS). Підприємство обирає для себе схему придбання на основі лізингу. Вихідні дані для розрахунків ефективності цієї стратегії придбання основних засобів наступні:

- Вартість активу – 60 тис. ум. грош. од.;
- Строк експлуатації активу – 5 років;
- Авансовий лізинговий платіж передбачений в сумі 5 % та складає 3 тис. ум. грош. од.;
- Регулярний лізинговий платіж за використання активу становить 20 тис. ум. грош. од. за рік;
- Ліквідаційна вартість активу після передбаченого строку його використання прогнозується у розмірі 10 тис. ум. грош. од.;
- Ставка податку на прибуток становить 18 %;
- Середня ставка проценту по довгостроковому банківському кредиту становить 15 % за рік.

Наша задача полягає у порівнянні ефективності фінансування інвестиційного активу ТОВ «Залізний Пегас».

Виходячи з наведених даних, теперішня вартість грошового потоку становить:

1) При придбанні активу у власність ТОВ «Залізний Пегас» за рахунок власних фінансових ресурсів:

$$\text{ГПВ}_T = 60,0 - \frac{10,0}{(1+0,15)^5} = 60,0 - \frac{10,0}{2,01} = 60,0 - 5,0 = 55,0 \text{ тис. ум. грош. од.}$$

2) При придбанні активу у власність ТОВ «Залізний Пегас» за рахунок довгострокового банківського кредиту:

$$\begin{aligned} \text{ГПК}_T &= \frac{9,0(1-0,3)}{(1+0,15)^1} + \frac{9,0(1-0,3)}{(1+0,15)^2} + \frac{9,0(1-0,3)}{(1+0,15)^3} + \frac{9,0(1-0,3)}{(1+0,15)^4} + \frac{9,0(1-0,3)}{(1+0,15)^5} + \\ &+ \frac{60,0}{(1+0,15)^5} - \frac{10,0}{(1+0,15)^5} = \frac{6,3}{1,15} + \frac{6,3}{1,32} + \frac{6,3}{1,52} + \frac{6,3}{1,75} + \frac{6,3}{2,01} + \frac{60,0}{2,01} - \frac{10,0}{2,01} = \\ &= 5,5 + 4,8 + 4,1 + 3,6 + 3,1 + 29,9 - 5,0 = 46,0 \text{ тис. ум. грош. од.} \end{aligned}$$

3) При оренді (лізингу) активу ТОВ «Залізний Пегас»:

$$\begin{aligned} \text{ГПЛ}_T &= 3,0 + \frac{20,0(1-0,3)}{(1+0,15)^1} + \frac{20,0(1-0,3)}{(1+0,15)^2} + \frac{20,0(1-0,3)}{(1+0,15)^3} + \frac{20,0(1-0,3)}{(1+0,15)^4} + \\ &+ \frac{20,0(1-0,3)}{(1+0,15)^5} - \frac{10,0}{(1+0,15)^5} = 3,0 + \frac{14,0}{1,15} + \frac{14,0}{1,32} + \frac{14,0}{1,52} + \frac{14,0}{1,75} + \frac{14,0}{2,01} - \frac{10,0}{2,01} = \\ &= 3,0 + 12,2 + 10,6 + 9,2 + 8,0 + 7,0 - 5,0 = 45,0 \text{ тис. ум. грош. од.} \end{aligned}$$

Порівнюючи результати розрахунків можна побачити, що найменшою є теперішня вартість грошового потоку при лізингу. Це означає, що найбільш ефективною формою фінансування даного активу є його оренда ТОВ «Залізний Пегас» на умовах фінансового лізингу.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Визначено, що з економічного погляду лізинг схожий з кредитом, що надається під основні засоби. В останньому випадку кредитордержувач за рахунок періодичних грошових внесків погашає борг, при цьому комерційний банк з метою забезпечення повернення кредиту зберігає за собою право власності на об'єкт, що кредитується до повного погашення кредиту. Лізингодержувач стає власником об'єкта лізингу лише після закінчення строку договору. Отже, у лізингу елементи оренди взаємозв'язані з елементами кредитних правовідносин, а грошовий та матеріальний потік злиті в єдиний взаємозв'язаний комплекс грошово-майнових відносин.

2. Доведено, що всі функції, які виконує лізинг, поділяються на внутрішні (виробнича, фінансова, збутова та ресурсозберігаюча), і зовнішні (фінансова (інвестиційна) і відтворювальна).

3. Виділено різні види лізингу за наступними класифікаційними ознаками: за типом майна; залежно від складу суб'єктів лізингу; за моментом, в який відбувається перехід власності; відповідно до сектора ринку; за цільовим призначенням; за характером лізингових платежів; відповідно від умов амортизації майна; залежно від кількості операцій; залежно від набору послуг з обслуговування майна; за способом фінансування об'єкта лізингу; залежно від тривалості дії лізингової угоди; за рівнем окупності об'єкта лізингу.

4. З'ясовано, що об'єктом лізингу може бути будь-яке рухоме та нерухоме майно, що належить до основних фондів, щодо якого немає обмежень про передавання його в лізинг. Не можуть бути об'єктами лізингу земельні ділянки та інші природні об'єкти (мисливські угіддя, ліси, водоймища тощо), єдині майнові комплекси підприємств та їх відокремлені структурні підрозділи (філії, цехи, дільниці).

5. Зазначено, що безпосередніми учасниками у лізингових відносинах є лізингодавець, лізингоодержувач і продавець (постачальник) лізингового майна. Непрямими суб'єктами лізингу можуть бути страхові компанії, інвестиційні компанії та інвестиційні фонди, консалтингові фірми. У ряді випадків у лізинговому бізнесі можуть брати участь інші суб'єкти, які безпосередньо не займаються наданням лізингового майна, а виконують роль посередників (ділери, брокери, консультанти, комісіонери, маклер тощо).

6. Аналіз показав, що ТОВ «Залізний Пегас» - це міжнародна транспортно-логістична компанія, яка надає послуги по здійсненню різноманітних перевезень вантажів та організаційному обслуговуванню міжнародних логістичних процесів. Чистий прибуток підприємства є значним, проте як негативне слід відмітити його скорочення в 2017-2019 роках. Якщо в 2017 році він становив 15483 тис.грн., то в 2019 році значення цього показника становило 7142 тис.грн. або на 53,87 % менше від рівня 2017 року. Слід відзначити, що підприємство є низькорентабельним, також в 2019 році спостерігалась тенденція до скорочення рівня рентабельності на 2,47 пункти в порівнянні з 2017 роком.

7. Обґрунтовано, що загальна вартість основних засобів підприємства у 2019 році склала 65742 тис.грн., що на 8516 тис.грн., або на 11,47 % менше, ніж у 2017 році. Також, відбувається скорочення надходжень нових основних засобів підприємства на 1248 тис.грн., або на 9,30 %. При цьому, надходження основних засобів за угодами лізингу на підприємстві у 2019 році склали 4123 тис.грн., що на 1344 тис.грн., або на 24,58 % менші, ніж у 2017 році. Доводиться констатувати, що частка основних засобів за угодами лізингу в загальних обсягах надходження скоротилася на 6,86 пунктів та у 2019 році становила 33,86 %.

8. Встановлено, що обсяги лізингових операцій скоротились. В структурі лізингових операцій найбільшу питому вагу займають лізингові відносини у сфері постачання вантажних транспортних засобів від провідних автомобільних

компаній світу на підприємство ТОВ «Залізний Пегас», а саме 84,2 %. Також, підприємство в набагато більших обсягах здійснює фінансування придбання телекомунікаційного обладнання та систем диспетчерського обслуговування транспортних перевезень на умовах лізингу.

9. У своїй міжнародній діяльності ТОВ «Залізний Пегас» використовує механізм прямого імпортного лізингу. Лізинг дає змогу експортереві негайно і в повному обсязі отримати платіж, оскільки обладнання продається лізингодавцеві і експортер звільняється від усіх фінансових проблем, пов'язаних з цим товаром, за винятком зобов'язань за гарантійними строками.

10. Доведено, що лізинг є надзвичайно важливим інструментом формування капіталу в усьому світі та має потенціал для того, щоб зробити значний внесок в економічний розвиток та зростання України. Розвиток вітчизняного лізингового ринку знаходиться під тиском, який є результатом політичної нестабільності. Проте перспективи розвитку лізингу є, оскільки країна обрала чіткий курс у напрямку вступу до Європейського Союзу. Однак, законодавча система поки що не забезпечує стабільної бази для лізингу.

11. Обґрунтовано, що в основі оцінки ефективності лізингових операцій ТОВ «Залізний Пегас» лежить порівняння сумарних потоків платежів при різних формах фінансування активів. Ефективність грошових потоків порівнюється у теперішній вартості за такими основними варіантами рішень: придбання активів у власність за рахунок власних фінансових ресурсів; придбання активів у власність за рахунок довгострокового банківського кредиту; оренда (лізинг) активів.

12. Порівнюючи результати розрахунків встановлено, що найменшою є теперішня вартість грошового потоку при лізингу. Це означає, що найбільш ефективною формою фінансування даного активу є його оренда ТОВ «Залізний Пегас» на умовах фінансового лізингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абашина А. М. Финансовий лізинг / А. М. Абашина, 2015. 225 с.
2. Баєва О. І. Механізм організації лізингу. Економіка: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць. 2017. Вип. 199, Т. 3. С. 659–671.
3. Барташук К.А. Фінансовий лізинг як джерело фінансування розвитку підприємств України. Економіка та держава : журнал. Київ, 2019. № 3. С. 142-147.
4. Бербєка В.Є. Тенденції державного фінансування інноваційної діяльності. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. Суми : Укр. акад. банк. справи НБУ, 2018. Вип. 21. С. 332–343.
5. Богданчук О.Л. Порівняльна характеристика видів лізингу. Управління розвитком : зб. наук. пр. Харків, 2014. №4. С. 41-44. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6418/1>.
6. Бурденюк Т., Свірський В. Теоретичні засади фінансового механізму. Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопіль, 10(2), 2018. С. 201-203.
7. Василик О.Д. Теорія фінансів : підручник. Київ, 2013. 106 с.
8. Гаврилюк В.М. Аналіз методик оцінки ефективності лізингових операцій Ефективна економіка : електрон. наук. фах. вид. Київ, № 6, 2016. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4145>.
9. Гаврилюк В.М. Особливості механізму лізингових операцій. ScienceRise : наук. журн. Харків, № 6/3(11), 2015. С. 11.
10. Галецька Т.І. Методика оцінки ефективності інвестиційних лізингових проектів / Т. І. Галецька, О. І. Топішко // Фінансова система України: Наукові записки. Серія «Економіка». 2019. Випуск 12. С. 454-469.
11. Гончарова Н.В. Лізинг як форма ефективною підтримки малого підприємництва / Н.В. Гончарова // Актуальні проблеми економіки, № 2, 2018. С. 7-12.

12. Горбач Л.М., Каун О.Б. Ринок фінансових послуг: Навч. посібник. К.: Кондор, 2016. 436 с.
13. Грабельська О.В. Лізинг: класифікація та ефективність застосування / О.В. Грабельська // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2017. № 704. С. 89–94.
14. Грищенко І. М. Дослідження становлення лізингового посередництва / І. М. Грищенко // Актуальні проблеми економіки. 2016, № 8 (62). С. 65-69.
15. Грищенко О. Фінансовий лізинг: історія, сучасність та перспективи розвитку / О.Грищенко // Юридичний журнал. 2016, №3. С. 61–68.
16. Діяльність підприємств. Статистика Держкомстату України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
17. Європейська комісія - підприємництво та малі та середні бізнеси: бізнес-середовище URL: <http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-214-environment/performance-review-2016-en>.
18. Європейський досвід фінансування малого та середнього бізнесу через фінансовий лізинг. Презентація Проекту USAID “Трансформація фінансового сектору”. URL: <https://drive.google.com/file/d/0BxncKOjammyLSzk0Si1qVE5oaXM/view>.
19. Зубков С.О. Комплексний підхід до визначення суті лізингу / С.О. Зубков // Вісник НТУ «ХП», 2019. №25 (931). С. 311-318.
20. Івасів Б.С. Міжнародні розрахунки: підручник. Тернопіль : Картбланш, 2014. С. 183-187.
21. Інформація про стан і розвиток фінансових компаній, лізингодавців та ломбардів України. Огляд фінансових ринків Національної комісії з ринку фінансових послуг. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-irozvytok-finansovykh-kompanii-lizynhodavtsiv-ta-lombardiv-Ukrainy.html>.
22. Карінцева О.І., Харченко М.О., Кальченко С.О. Ефективність використання лізингу в сучасних умовах. Mechanism of Economic Regulation. 2016. № 3. С. 97-106.

23. Кириленко О.П. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика) : навч. посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2015. 345 с.
24. Кікена Т. Теоретичні основи кредитного механізму комерційних банків його роль в економіці України / Т. Кікена // ВІСНИК ЛЬВІВ. УН-ТУ. Серія екон., 2017. Вип. 37. С. 501-505.
25. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків: монографія / М.С. Клапків. Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш, 2012. 570 с.
26. Клименко І.В. Лізинг транспортних засобів: теоретичні складові та моніторинг сучасного стану. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Вип. 1 (25). С. 103-122.
27. Коваленко Н., Човнюк Ю. Тенденції розвитку лізингу: світовий досвід і реалії в Україні. Банківська справа, 2019. № 6. С. 29–32.
28. Колядюк Ю. Основные финансовые риски лизинговых компаний. Лізинг в Україні. 2017, № 5. С. 12–13.
29. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки : монографія. Видавничий центр Львівського нац. ун.ту ім. Івана Франка, Львів, 2016. 608 с.
30. Кузнецова А.Я. Розвиток методичних підходів щодо формування комплексної системи управління ризиками лізингових операцій в Україні / А.Я. Кузнецова, О.А. Левченко // Вісник Тернопільського національного економічного університету. Тернопіль. 2017. Випуск 3 (85). С. 49-63.
31. Кузнецова А.Я. Фінансові механізми стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності: Монографія. Львів: Львів. банків. ін-т НБУ, 2014. С. 50-54.
32. Кузнецова А.Я., Левченко О.А. Методичні підходи до класифікації лізингу. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2017, 1(22). С. 19-26.

33. Кузьмін О.Є. Фінансова інфраструктура для підтримки малих підприємств / Кузьмін О.Є., Комарницький І.М. Фінанси України. 2018. № 2. С. 87-93.
34. Куцик П.О. Прогнозний аналіз ефективності фінансового лізингу як форми фінансування капіталовкладень / П. О. Куцик // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. 2016. Вип. 39. С. 63-67.
35. Левченко О.А. Моделювання оцінки фінансової стійкості механізму фінансування лізингових операцій / О.А. Левченко // Вісник Університету банківської справи. 2018. Випуск 1. С. 105-113.
36. Левченко О.А. Удосконалення інструментарію фінансово-кредитного механізму забезпечення лізингових операцій в Україні / О.А. Левченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. 2018. Випуск 31. С. 88-92.
37. Лук'янова О.М. Обґрунтування вибору методики оцінки лізингу та його альтернативних методів / О.М. Лук'янова. 2017. С. 260-266.
38. Луців Б.Л. Лізинг і факторинг як альтернативне джерело кредитування та інструмент збуту: Навч. посіб. К.: ІСДО, 2016. 72 с.
39. Майорова Т.В. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важелі його активізації в Україні : монографія / Т. В. Майорова – К. : КНЕУ, 2013. 332 с.
40. Майорова Т.В. Синергетичний підхід у формуванні сучасної парадигми фінансово-кредитного механізму активізації інвестиційного процесу / Т.В. Майорова // Економічний часопис-XXI. 2014. № 3-4(1). С. 69-73.
41. Марцин В.С. Лізинг і оренда, їх теоретичні засади, класифікація та особливості функціонування в умовах трансформації економіки / В. С. Марцин // Соціально-економічні дослідження в перехідний період : (зб. наук. пр.) / НАН України, Ін-т регіон. дослідж. Львів, 2017. Вип. 1 (63) : Фінансово-економічні системи: трансформація та євроінтеграція. С. 120-123.

42. Методичні рекомендації щодо побудови системи управління ризиками, які виникають у лізингових та факторингових компаній [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.leasing.org.ua/ua/news/pid>.

43. Михальчук Л.В. Міжнародний досвід використання лізингових відносин в Україні / Л. В. Михальчук, Є. О. Криворучко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. 2015. № 3. С. 79-85.

44. Міжнародні фінанси : навч. посіб. / [І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка та ін.] за ред. М. І. Макаренка та І. І. Д'яконової. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 548 с.

45. Ніколаєва С.П. Лізингова діяльність: історія виникнення та розвитку / С. П. Ніколаєва, О. Б. Пугаченко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2014. Вип. 26. С. 255–265.

46. Новини Української Асоціації лізингодавців. // Асоціація “Українське об'єднання лізингодавців”: веб-сайт. URL: <http://www.uul.com.ua/stat/ranking/>.

47. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку : монографія. – Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2014. 434 с.

48. Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні / Я.В. Онищук // Фінанси України. 2019. № 7. С. 106–113.

49. Основні показники діяльності фінансових компаній та лізингодавців // URL: https://nfp.gov.ua/files/17_Dep_Repetska/FK_4%20%D0%BA%D0%B2_2016.pdf.

50. Офіційна сторінка НКРФП. URL: <https://www.nfp.gov.ua/>.

51. Офіційне веб-представництво Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ>.

52. Офіційне веб-представництво НБУ. URL: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=52647578>.

53. Охрименко І.Б. Основні підходи до визначення сутності лізингу / І.Б.Охрименко // Фінанси, облік і аудит : зб. наук. праць / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана" відп. ред. А. М. Мороз. К. : КНЕУ, 2018. Вип. № 12. 2018. С. 117-119.

54. Писаренко М.М. Розвиток лізингу в контексті європейських тенденцій / М.М. Писаренко, К.П. Нетудихата // Держава та регіони Сер.: Економіка та підприємництво. 2019. №6. С.57–60.

55. Плаксін О.А. Систематизація видів лізингу // Економіка АПК. 2015. 225 № 9. С. 72-78.

56. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>.

57. Полещук Т.А., Стотланд К.Н. Обзор практически значимых методик для управления и минимизации рисков лизинговой деятельности / Т.А. Полещук, К.Н. Стотланд // Экономика и предпринимательство, № 5 (ч.1), 2015. С. 589-592.

58. Постанова Правління Національного банку України «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» № 351 від 30.06.2016 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.

59. Про Національний банк України : Закон України від 10.11.2018, № 2491-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

60. Про фінансовий лізинг : Закон України від 16.01.2004, № 1381-IV. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80>.

61. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 01.10.2018, № 2258-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>. 226

62. Проскуріна Н.М., Верескун Г.В. Ризики лізингової діяльності та перспективні напрями їх мінімізації / Н.М. Проскуріна, Г.В. Верескун // Вісник Запорізького національного університету. №4(8). 2020. С. 75-82.

63. Рейтингові агентства. Уповноважені рейтингові агенства, включені до Державного реєстру уповноважених рейтингових агентств» URL: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/rateagencies>.
64. Романенко О.Р. Фінанси : підручник / О. Р. Романенко - Вид. 3-тє стереот. Київ: ЦУЛ, 2016. 312 с.
65. Рошило В.І. Джерела фінансування інноваційного розвитку: монографія / В.І. Рошило. Чернівці: Книги – XXI, 2016. 272 с.
66. Саблук Р.П. Фінансовий лізинг в АПК : монографія / Р. П. Саблук. 227 К.: ІАЕ УААН, 2013. 178 с.
67. Семко Т.В., Руденко М.В. Гроші та кредит у схемах та таблицях. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2016. С. 158.
68. Сологубова Л. Лізинг и банковское кредитование: Сравнительный анализ / Л. Сологубова // Бизнес-информ. «11/12. 2019. С. 56-57.
69. Статистика зовнішнього сектору. Статистика НБУ. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=65613&cat_id=44446.
70. Статистичні джерела Національного банку України. URL: <https://www.bank.gov.ua>.
71. Топішко Т.І. Принципи функції та механізми лізингових операцій / Т.І. Топішко // Вісник НУВГП / Серія «Економіка». № 4 (44). С. 210-214.
72. Турило А.М. Інноваційний лізинг : моногр. / А. М. Турило, Т. А. Черемисова. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2015. 143 с.
73. Усач Б.Ф. Бухгалтерський облік та аудит лізингових операцій : моногр. / Б.Ф. Усач, Т.І. Хомуляк. Львів: ЛБІ НБУ, 2015. 159 с.
74. Фінанси : вишкіл студії. Навчальний посібник / За ред. д. е. н., проф. С. І. Юрія. Тернопіль : Карт-бланш, 2014. 357 с.
75. Черваньов Д.М. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств. К.: Знання-Прес, 2013. 622 с.

76. Чухно А. Господарський механізм та шляхи його вдосконалення на сучасному етапі / А. Чухно // Економіка України. 2017. № 3. С. 62-66.

77. Cole, R.A., Gunther, J.W., 1998. Predicting bank failures: A comparison of on- and off-site monitoring systems. Journal of Financial Services Research 13, 103-117.

78. IBRD world lending data. Annual report. Electronic access: <http://www.worldbank.org/en/about/annual-report/fiscalyeardata>. Japan Market Review. World Leasing Yearbook 2017. [Electronic source:] -Access mode: http://www.world-leasing-yearbook.com/wpcontent/uploads/2017/01/WLY2017_Japan.pdf.

79. Komarov V.V. Investments and leasing activities in CIS countries. // Russian magazine in Economics. №1. p. 87-90.

80. LeaseEurope annual survey. Leaseurope association of european lessors market and reserch trends. Annual statistics enquiry. URL:

ДОДАТКИ